

รายงานฉบับสมบูรณ์

แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม :
กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย

วิชร นันตะยานา
รณิดา ปิงเมือง
วัลทนา ภูมา
ไพรัช โรงสะอาด
บรรเจิด ภูสมศรี

สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สิงหาคม 2549

รายงานฉบับสมบูรณ์
แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม :
กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย

คณะผู้วิจัย

1. นางสาววิชร นันตะยานา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. นางรณิดา ปิงเมือง ”
3. นางสาววัลทนา ภูมา ”
4. นายไพรัช โรงสะอาด ”
5. นายบรรเจิด ภูสมศรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย

ชุดโครงการการวิจัยการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่

สนับสนุนโดย

สำนักงานประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สิงหาคม 2549

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวหรือเมืองอุตสาหกรรมหรือควบคู่กัน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มี คณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายรับผิดชอบดำเนินการ และได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และความร่วมมือจากหน่วยงานต่อไปนี้เป็น อุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย เกษตรจังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 2 จังหวัดเชียงราย สำนักงานจังหวัดเชียงราย หอการค้าจังหวัดเชียงราย พาณิชยจังหวัดเชียงราย ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นที่ไม่สามารถกล่าวอ้างได้ครบหมดที่ให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ แนวทางการวิจัย คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชุกกลิน อุนวิจิตร และดร. เทิดชาย ช่วยบำรุง ที่ให้คำปรึกษา แนะนำรวมทั้งให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

คณะผู้วิจัยรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคน ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเป็นกันเองด้วยดีมาตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลในพื้นที่เป้าหมายและกรรมการทุกคน

ประโยชน์และคุณค่าของงานวิจัยเล่มนี้ที่จะพึงมีต่อการศึกษาหรือการนำไปใช้เพื่อประโยชน์และความเจริญของชาติบ้านเมือง คณะผู้วิจัยขอขอบคุณนี้แต่บรรพชนของชาวเชียงรายที่มีส่วนตั้งสมและสร้างความดีงามให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบทอดและอยู่อาศัยด้วยความผาสุกมาโดยตลอด

คณะผู้วิจัย

สิงหาคม 2549

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีที่ชายแดนติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนและเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และรัฐบาลได้มีโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนในสามอำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสนและอำเภอแม่สายจากความเหมาะสมด้านที่ตั้ง ที่อยู่ปากทางเข้าสู่ลุ่มน้ำโขงตอนบน บริเวณรอยต่อสามประเทศดังกล่าวให้เป็นประตูการค้าและเป็น “สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ” โดยมีจังหวัดเชียงรายเป็นสะพานเชื่อม ในการนี้จังหวัดเชียงรายจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้เกิดกิจกรรมอันเนื่องจากการเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน เช่น มีการพัฒนาสาธารณูปโภค การสร้างท่าเรือ มีโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ในทางกลับกันจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็จะมีเปลี่ยนแปลงและไม่เหมาะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดีอีกต่อไป

จากการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม จากกลุ่มตัวอย่างในเขตสี่อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ เห็นว่าการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมจะสนับสนุนซึ่งกันและกัน และสามารถพัฒนาควบคู่กันได้โดยมีการบริหารจัดการที่ดี แต่บางกลุ่มเห็นว่าควรพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวเพราะอุตสาหกรรมทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความเป็นท้องถิ่นของเชียงรายเปลี่ยนแปลง อุตสาหกรรมสร้างค่านิยมทางวัตถุมากกว่าความเจริญทางจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม อย่างไรก็ตามในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายองค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง นโยบายภาครัฐต้องชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน มีการประชาสัมพันธ์ข้อเท็จจริงให้คนในพื้นที่รับทราบ ขณะเดียวกันก็ให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น รวมถึงการวางนโยบายระดับท้องถิ่น ส่วนผลของการพัฒนาทำให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำ ทำให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขง และอุตสาหกรรมที่เหมาะสมคือ อุตสาหกรรมพืชผลการเกษตร

สิ่งที่ประชาชนจังหวัดเชียงรายกังวล คือ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนไม่ชัดเจนงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดเจ้าภาพที่ทำงานอย่างจริงจัง การมีส่วนร่วมของชุมชนน้อยเกินไป ไม่มีความจริงจังจากภาครัฐ นโยบายภาครัฐที่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง สื่อไม่มีจุดยืนในการนำเสนอข้อมูลจริง นักท่องเที่ยวลดลง

ดังนั้นจังหวัดเชียงรายโดยชุมชน ท้องถิ่น องค์กรชุมชนภาคีรัฐ เอกชนและประชาชน จำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดการอย่างรอบคอบและเตรียมความพร้อมทุกด้าน ตลอดจนการสร้าง ความเข้าใจให้แก่ประชาชนในการตั้งรับความเปลี่ยนแปลงและร่วมกันวางแผนการจัดการ ท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

การวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย เป็นการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดเชียงรายซึ่งพบว่า ประชาชน ส่วนมากไม่ทราบข้อมูล รายละเอียดที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งผลดี ผลเสียเกี่ยวกับอุตสาหกรรม ไม่มีส่วน ร่วมและรับรู้ด้านนโยบาย การวางแผน และข้อเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นกลาง ดังนั้นการพัฒนาจังหวัด เชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม หรือพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมตาม นโยบายของรัฐบาลที่ให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนหรือเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างใด อย่างหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนทั้งส่วนท้องถิ่นและส่วนกลางต้อง คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และได้รับ ผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในฐานะที่เป็นผู้รู้และคุ้นเคยกับสภาพพื้นที่ดี

2) การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ต้องเป็น การพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

3) ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นความจริงทั้งข้อดีและข้อเสียอย่างสม่ำเสมอและ ต่อเนื่อง เป็นการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือจากภาคประชาชนในพื้นที่

สิ่งที่ควรจะศึกษาอย่างเร่งด่วนเพื่อไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งทางสังคมเกิดขึ้น คือการศึกษาเชิง ลึกเกี่ยวกับผลดีผลเสียของการพัฒนาด้านการอุตสาหกรรม โดยใช้กรณีศึกษาการนิคม อุตสาหกรรมที่มีการจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนได้รับ ทราบข้อเท็จจริง เป็นการสร้างความเข้าใจอันนำไปสู่การพัฒนาและความร่วมมือ ในการแก้ปัญหาอัน อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต และศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม หรือรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและเอื้อต่ออุตสาหกรรม

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG48O0018

ชื่อโครงการ : แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา
จังหวัดเชียงราย

ชื่อนักวิจัย : วิชร นันตะยานา รณิดา ปิงเมือง วัลทนา ภูมา ไพรัช โรงสะอาด
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และบรรเจิด ภูสมศรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย

Email Address : wichorn@cru.in.th

ระยะเวลาโครงการ : 1 กรกฎาคม 2548 – 30 มิถุนายน 2549

การวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัด เชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม และเพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสนและอำเภอ เชียงของ การสัมภาษณ์เชิงลึก และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการจัดเวทีเสวนา วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการแยกประเภท จัดหมวดหมู่ สรุปและตีความเชิงพรรณนา และนำเสนอผลการวิจัยในรูป ของการบรรยายความ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้

1.1. การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมจะสนับสนุนซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวและ อุตสาหกรรมสามารถพัฒนาควบคู่กันโดยมีการบริหารจัดการที่ดี ขณะเดียวกันภาครัฐมีนโยบายให้ จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน และอำเภอที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ อำเภอเชียงแสน การท่องเที่ยวที่เหมาะสมคือ การท่องเที่ยวเชิงสังคม – วัฒนธรรม ส่วน อุตสาหกรรมที่เหมาะสม คือ อุตสาหกรรมเกษตร

1.2 ในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายควรพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว เพราะอุตสาหกรรมทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมจะถูกทำลาย วิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิม ความเป็นท้องถิ่นของเชียงรายเปลี่ยนแปลง อุตสาหกรรมสร้างค่านิยมทางวัตถุมากกว่าความเจริญ

ทางจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม

2. ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม พอสรุปได้ดังนี้ ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำ จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำโขงเหมาะกับการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของจังหวัดดีขึ้น

3. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ว่า การพัฒนานั้นต้องคำนึงถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับพืชผลการเกษตร ความพร้อมด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยการศึกษาปัญหา ผลกระทบและวิธีการป้องกัน เช่น การกำจัดมลภาวะ ลดขยะ การรักษา สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่คุ้มค่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ทุกด้านทุกขั้นตอน ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นจริงสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4. หน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารเทศบาล เทศบาล ชุมชน ท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุตสาหกรรมจังหวัด หน่วยงานด้านการศึกษา สาธารณสุข โรงพยาบาล/อนามัย หอการค้า สภาวัฒนธรรม พาณิชยจังหวัด ตำรวจท่องเที่ยว กรมทรัพยากรธรณี กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โยธาธิการและผังเมือง พัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคม กรมศิลปากร เกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร

5. สิ่งที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายกังวล ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนไม่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ภาครัฐไม่มีความจริงใจ นโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง สื่อไม่มีจุดยืนในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดลง

6. ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการชมศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม จึงควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ พื้นฟูศิลปวัฒนธรรม งานหัตถกรรมพื้นบ้าน นโยบายและแผนควรนำไปสู่ การปฏิบัติได้จริง ควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร ให้ชุมชนมีส่วนร่วม รับรู้ผลกระทบ แสดงความคิดเห็นทุกขั้นตอน ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้งดงามเข้ากับสิ่งแวดล้อม มีเทศบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้าง มีแผนรองรับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณะโบราณสถาน และสถานที่สำคัญ ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจริงจัง และมีการศึกษาวิจัยความต้องการด้านการท่องเที่ยว

คำหลัก : เมืองท่องเที่ยว เมืองอุตสาหกรรม เมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม

Abstract

Project Code : RDG4800018

Project Title : Strategies for Developing Tourist with an Industrial City : a Case Study of Chiangrai Province

Investigators : Nuntayana W., Pingmuang R., Phuma V., Rongsa-ard P., Chiangrai Rajabhat University and Pu-somsri B., Chiangrai 's Provincial Administration Organization

Email Address : wichorn@cru.in.th

Project Duration : July 1, 2005 – June 30, 2006

This study aimed to examine the strategies for developing tourist and industrial city, to investigate the opinions of local administration organizations, community, organizations, related institutions working for tourism development, and the Chiangrai residents' opinions towards the development of the city as tourism hub and industrial city, and the appropriate strategies for the province development. The study conclude both quantitative and qualitative methods collecting the data through 400 series of questionnaires. The samples were the informants from 4 selected districts: Muang, Mae Sai, Chiangsaen and Chiangkhong. In-depth interview were conducted with community conversation forums to doubly check the information. The data were analyzed by pattern categorization technique, summarization, and descriptive analysis process. The research result of the study were presented in narrative style as follow :

1. On the opinions towards the development of Chiangrai province as tourism hub and industrial City, it was found that :

1.1 Tourism city and industry reciprocally supported each other. Both of them could be developed together if there were excellent management strategies. Since the government promoted Chiangrai economic corridor zone, the district which were appropriate for tourism developmental hub was Chiangsan District. This area was suitable for social and cultural tourism promotion and good for agricultural industry development.

1.2 On the opinion towards the sole development of tourism in Chiangrai provided that industrial damaged natural and environmental resources, and ways. The damage also changed local tradition and culture of city residents since industrialization created materialism value which caused social problems rather than morality.

2. The results of developing Chiangrai as tourism hub and industrial city revealed that the city residents were more employed and earned more incomes; a number of migratory labors were reduced; the province became the center for Greater Mekong Sub-region economic development and trading activities, capital investment and tourism; and the province has better images.

3. The appropriate strategies to develop Chiangrai as Tourism hub and industrial city could think of the agricultural and vegetation production, the preparation on policies of and strategies for provincial development emphasizing the study of problems and their impacts as well as their solutions, for example, the eradication of pollution, the reduction of garbage, the preservation of environment and utilization of natural resources, the full range of community residents' participation, and the regular public relations on real and continual information basis.

4. The involve bodies both governmental and non-governmental organization, which worked on the Chiangrai Province development for tourism hub and industrial city included: local administration organization, provincial administration organization, municipal administration organization, municipality, communities, villages, Tourism Authority of Thailand, provincial industrial office, educational institution, provincial public health organization, hospital/public health center, office of natural resources and environment, office of public work and city plan, provincial chamber of commerce, council of culture, provincial commerce, tourist police department, office of community development, office of labor, ministry of social welfare and development, fine art department, office of provincial agriculture, and department of agricultural promotion.

5. The factors worried Chiangrai residents on developmental issues consisted of; the information and data on policies and planning were not obvious, the work operators lacked financial support, there was no certain responsible body, there was no community residents' participation, the government bodies lacked sincerity, governmental policies did

not match with the real situations, the public relations organizations had no practical purposes in working and a number of tourists reduced tremendously.

6. The suggestions and recommendations included ; it needed to promote cultural preservation and local handicraft production since there were many tourists are interested in, policies and planning needed to be obvious for implementation, the well preparation of resources and the permission for community full range of participation as well as the perception of the impacts from work operation needed to be issued, the landscape decoration as good environment was required, the conventions for municipality constructional control were needed, the clear renovation plan for historical and archeological sites was needed, the study sessions on local histories were required, and the need analysis on tourism required the emphasis.

Key Words : Tourist City, Industrial City, Tourist with an Industrial City

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ฎ
สารบัญตาราง	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
คำถามวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
พื้นที่ที่ศึกษา	6
ขอบเขตการศึกษา	6
นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547 – 2551	9
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว	9
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว	11
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ	13
ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย	16
ยุทธศาสตร์ตามนโยบายของรัฐบาล	17
ยุทธศาสตร์ตามนโยบายริเริ่มของจังหวัด	17
แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจชายแดน	18
โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน	19
แนวทางในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย	22
ความเหมาะสมในการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจชายแดน	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรม	28
บทที่ 2 (ต่อ)	
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	29
ความสำคัญของการท่องเที่ยว	29
องค์ประกอบของการท่องเที่ยว	29
การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	30
ปัญหาที่พบจากการท่องเที่ยว	31
การศึกษาจุดอ่อน จุดแข็งทางการท่องเที่ยว	31
การวิเคราะห์ศักยภาพจุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคของจังหวัด.....	32
การจัดการเมืองท่องเที่ยว	34
แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	49
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	49
วิธีการศึกษา	50
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	52
การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	53
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
ข้อมูลทั่วไปและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ฯ	54
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	54
ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ฯ	57
ข้อมูลเกี่ยวกับผลการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ฯ	61
ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายฯ	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	67
สรุปผลการวิจัย	67
อภิปรายผล	69
ข้อเสนอแนะ	72
ข้อเสนอแนะ การนำผลการวิจัยไปใช้	72
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	72
บรรณานุกรม	74
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก บริบทของอำเภอพื้นที่เป้าหมาย	78
ภาคผนวก ข แบบสอบถามและสัมภาษณ์	87
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรม	94
ภาคผนวก ง แนวทางการเก็บข้อมูล	101
ประวัตินักวิจัย	105

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 1		
1	แผนที่จังหวัดเชียงรายและพื้นที่ศึกษา	8
2	แสดงแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน	24
3	แผนที่อำเภอกลุ่มเป้าหมาย	86
4	การประชุมเพื่อหาแนวทางในการสร้างแบบสอบถามระดมความคิดเห็นฯ	94
5	แผนที่ความคิด	95
6	กลุ่มเป้าหมายตอบแบบสอบถาม	95
7	การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	97
8	การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	98
9	การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	99
10	การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	100

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	
1 สรุปความสำคัญของกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายในจังหวัดเชียงราย	25
2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	55
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)	57
3 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงราย	58
4 แสดงข้อมูลเรื่องการเตรียมความพร้อมในการพัฒนา	58
5 แสดงข้อมูลอำเภอที่เหมาะสมในการพัฒนา	59
6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของการท่องเที่ยว	59
7 แสดงประเภทของอุตสาหกรรม	101

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนและเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ขณะเดียวกัน ในปี 2546 รัฐบาลได้มีโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนในสามอำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเชียงแสนและอำเภอแม่สาย และข้อมูลจากการศึกษาของสำนักงานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งแวดล้อม คณะสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2548 : 2.2) พบว่า จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงที่สุดในภาคเหนือตอนบน ทั้งทางด้านประชากร เศรษฐกิจ-สังคม การคมนาคม การท่องเที่ยวและการศึกษา สืบเนื่องมาจากความเหมาะสมด้านที่ตั้ง ที่อยู่ปากทางเข้าสู่ลุ่มน้ำโขงตอนบน บริเวณรอยต่อสามประเทศดังกล่าวแล้ว เมื่อมีการเปิดประเทศเข้าสู่ประตูการค้าระหว่างกันและกลายเป็น “สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ” ในที่สุด โอกาสในการพัฒนาของจังหวัดเชียงรายเพิ่มสูงขึ้น เมื่อศูนย์กลางเศรษฐกิจของโลกย้ายจากโลกตะวันตกสู่เอเชีย โดยมีประเทศจีนที่มีแนวโน้มสูงที่จะเป็นผู้นำเศรษฐกิจนั้น หมายถึงจังหวัดเชียงรายในฐานะสะพานเชื่อมเศรษฐกิจ จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าวด้วย อันส่งผลให้เกิดกิจกรรมอันเนื่องจากการเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน เช่น มีการพัฒนาสาธารณูปโภค การสร้างท่าเรือ มีโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม อาจทำให้จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงและไม่เหมาะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดีอีกต่อไป ในการนี้จังหวัดเชียงรายทั้งชุมชน ท้องถิ่น องค์กรชุมชน ภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดการอย่างรอบคอบและเตรียมความพร้อมทุกด้าน ตลอดจนการสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนด้รับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมและร่วมกันวางแผนการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการตั้งแต่มีการตั้งสำนักงานการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. 2535 เนื่องจากภาพลักษณ์ของจังหวัด คือ ภูเขาและเป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทยมีอากาศเย็นสบาย นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่จึงเดินทางมาเที่ยวในฤดูหนาว พร้อมกันนี้จังหวัดเชียงรายได้มีโครงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ โครงการ

พัฒนาตอຍตุงและโครงการอื่น ๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ส่งผลให้จังหวัดเชียงรายนเป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากเดิมที่เป็นเพียงเมืองชายแดนและดินแดนแห่งสามเหลี่ยมทองคำ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงรายนได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี คือ ปี 2546 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาจังหวัดเชียงรายนจำนวนทั้งสิ้น 1,052,591 คน คิดเป็นรายรับที่ได้จากการท่องเที่ยว 8,751.76 ล้านบาท ปี 2547 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจังหวัดเชียงรายนจำนวน 1,149,101 คน คิดเป็นรายรับที่ได้จากการท่องเที่ยว 9,515.80 ล้านบาท และ ปี 2548 (ชุกลิน อุณวิจิตร และคณะ. 2548 : 4-6) ซึ่งสอดคล้องกับการพยากรณ์ขององค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้ที่สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวโลกไว้ว่า ในปี ค.ศ.2000 (พ.ศ. 2543) จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลก 661 ล้านคน และจะเพิ่มจำนวนขึ้นทุกๆ 10 ปี (ชูสิทธิ์ ชูชาติ. 2548 : 93-94)

ขณะเดียวกันจังหวัดเชียงรายนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและมีขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นพื้นเมืองประจำจังหวัดที่เป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่

วนอุทยานน้ำตกขุนกรณ์ อุทยานแห่งชาติดอยหลวงดอยแม่สลองหรือดอยสันติคีรี ถ้ำปุม ถ้ำปลา ถ้ำเสาหินพญานาค สถูปและจุดชมวิวดอยช้างมูบ ดอยเชียงเมียงและสปรวก ดอยผาตั้ง ภูชี้ฟ้าอยู่ในเขตอำเภอเวียงแก่น

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและวัฒนธรรม

วัดและสักการสถานของจังหวัดเชียงรายน ได้แก่

วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดดอยงำเมือง วัดกลางเวียง วัดมิ่งเมือง วัดศรีเกิด วัดร่องขุ่น พระธาตุจอมทอง อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช พระธาตุจอมสัก พระธาตุดอยตุง พระธาตุจอมแก้ว พระธาตุดอยเวา พระธาตุจอมกิตติ วัดป่าสักวัดพระเจ้าล้านทอง วัดพระธาตุผาเงา วัดเจดีย์เจ็ดยอด วัดเจดีย์หลวง

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ ได้แก่

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน พิพิธภัณฑ์ไร่แม่ฟ้าหลวง พิพิธภัณฑ์อุบลคำ พิพิธภัณฑ์ชาวเขา พิพิธภัณฑ์บ้านดำ อาคารแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์พระ – ประทีปโกลด์แลนด์ เป็นที่จัดแสดงพระพุทธรูปโบราณและพระเครื่องเก่าแก่ทุกยุคทุกสมัยนับจากยุคคันธารราษฎร์ ทวาราวดี เชียงแสน สุโขทัย อุทอง ลพบุรี อยุธยา รัตนโกสินทร์ ลานทองอุทยานจัดแสดงวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

หอพิพิธภัณฑน์ (หอผี)

แหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่

เวียงพางคำ ตั้งอยู่ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เวียงเชียงแสน มีวัดพระธาตุดอยมกิตติ วัดพระธาตุดาเวา เวียงหนองล่อง เกาะดอนแทน หรือเกาะหลวง

เวียงกาหลง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม ได้แก่

ดอยแม่สลอง สวนแม่ฟ้าหลวง ศูนย์หัตถกรรมเวียงกาหลง ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์

ชาวเขา

ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองประจำจังหวัด

ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเก่าแก่มาแต่โบราณ ตรงกับวันที่ 13 เมษายนทุกปี ชาวเชียงราย เรียกว่า “วันสังขารล่อง” หมายถึงว่าอายุสังขารของคนเราได้ล่วงไปอีกปีหนึ่งนิยมไปจะมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การขนทรายเข้าวัด สรงน้ำพระพุทธรูปและรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่

ประเพณีรดน้ำดำหัว เป็นการแสดงถึง “กตเวทิตาธรรม” ต่อผู้ใหญ่ ครูบาอาจารย์หรือบุคคลที่เคารพนับถือ

ประเพณีสืบชะตา เป็นประเพณีของชาวไทยล้านนาโดยทั่วไป มีการสืบชะตาเมือง สืบชะตาบ้าน และสืบชะตาบุคคลเพื่อความเป็นสิริมงคลความเจริญรุ่งเรือง และเพื่อบูชาพระเสื้อเมือง พระทรงเมือง ส่วนการสืบชะตาบุคคลนั้นมักจะทำเนื่องในวันเกิด งานขึ้นบ้านใหม่หรือเมื่อเจ็บป่วย

ประเพณีทานข้าวสลาก ภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “ตานก๋วยสลาก” เป็นประเพณีถวายสลากภัต เริ่มในวันเพ็ญเดือน 12 เหนือ ตลอดเดือนแล้วแต่ที่ใดจะเห็นเหมาะสมจัดในวันใดก่อนวันพิธี ถือว่าเป็น “วันดา” ชาวบ้านจะเตรียมเครื่องไทยทานแล้วนำไปวัดที่จัดงานเพื่อถวาย พระ สามเณร มีการเขียนคำอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตายและพวกเทวดาทั้งหลาย มีการจับสลากในการถวายตามหมายเลขว่าตรงกับพระรูปใดพระรูปนั้นก็รับพระเคนและจะให้พร

ประเพณีลอยกระทง มีการลอยกระทงเช่นเดียวกับทางภาคอื่น ๆ ในวันยี่เป็ง (วันเพ็ญเดือนสิบสอง) ของทุกปี

ประเพณีทำบุญปอย มี 3 อย่าง คือ

1) ปอยหลวง มีการทำบุญฉลองอย่างใหญ่โต เช่น ฉลองโบสถ์ วิหาร มักจะทำกันในเดือน 5-8 เหนือ (ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม) ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว

2) ปอยน้อย หรือปอยบวชลูกแก้ว เป็นประเพณีบวชพระหรือบวชเณร

3) ปอยข้าวสังข์ คือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายเนื่องจากการคลอดบุตร การทำบุญปอยข้าวสังข์จะต้องนิมนต์พระมาสวด และเทศน์ที่บ้าน เครื่องไทยทานที่นิยมถวายเป็น บ้านเล็กๆ หรือเรือสำเภา มีข้าวของต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า หม้อตังน้ำ กระจก หวี ฯลฯ เป็นต้น

ประเพณีจุดบั้งไฟ ชาวบ้านเรียกว่า “จิบอกไฟ” มักทำกันหลังสงกรานต์ระหว่างเดือน เมษายนถึงพฤษภาคม โดยมีความเชื่อว่าจะทำให้หมู่บ้านเจริญรุ่งเรือง และมีฝนตกตามฤดูกาล นิยมจุดในเวลาพลบค่ำถึงกลางคืน

งานวันขึ้นปีใหม่เชียงราย และสัปดาห์ประดางแล จะจัดประมาณเดือนพฤษภาคม มีการประกวด ลี้นจี/สัปดาห์ประดาง และผลิตผลเกษตรอื่น ๆ พร้อมทั้งมีการประกวดธิดาลี้นจีอีกด้วย

งานพ้อขุนเม็งราย ประมาณปลายเดือนมกราคมของทุกปี เป็นงานประจำปีของจังหวัด

ด้านอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงรายได้สรุป การเคลื่อนไหวการลงทุนอุตสาหกรรม ในปี พ.ศ. 2548 ไว้ดังนี้ จังหวัดเชียงรายมีโรงงาน อุตสาหกรรมที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ยอดรวมสะสมถึงวันที่ 30 ตุลาคม 2548 จำนวนทั้งสิ้น 713 โรงงาน เงินลงทุน 6,734 ล้านบาท แรงงาน 12,511 คน ส่วนใหญ่ เป็นอุตสาหกรรมเกษตร รองลงมา คือ อุตสาหกรรมโลหะประเภทก่อสร้าง อุตสาหกรรม อาหาร โรงงานที่มากที่สุดคือโรงสีข้าว อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีโรงงานตั้งอยู่มากที่สุด รองลงมา คือ อำเภอพาน อำเภอแม่จัน

อุตสาหกรรมเกษตรมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 218 โรงงาน เงินลงทุน 2,236 ล้านบาท แรงงาน 3,141 คน อุตสาหกรรมเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ โรงสีข้าวซึ่งมีจำนวน 140 โรง เงินลงทุน เฉลี่ย 8.9 ล้านบาท รองลงมาคือกิจการปัมไบชา ยาสูบ อบเมล็ดพืช

อุตสาหกรรมรองลงมา คือ อุตสาหกรรมโลหะ มีจำนวน 100 โรงงาน เงินลงทุน ประมาณ 500 ล้านบาท แรงงาน 936 คน ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนกิจการก่อสร้าง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์คอนกรีต มี 80 โรงงาน เงินลงทุนเฉลี่ยโรงงานละ 5.5 ล้านบาท รองลงมากิจการ ผลิตอิฐดินเผาและคอนกรีตบล็อก จำนวน 15 โรงงาน อุตสาหกรรมเชื่อมกึ่งโลหะ จำนวน 13 โรงงาน

อุตสาหกรรมรองลงมาเป็นลำดับที่สาม คือ อุตสาหกรรมอาหาร มีโรงงานทั้งสิ้น 96 โรงงาน เงินลงทุนประมาณ 1,330 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารจากพืช ผัก ผลไม้ เช่น เส้นก๋วยเตี๋ยว ไบชาแห้ง น้ำแข็ง นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น กิจการเคาะ ซ่อมสิริรถยนต์ ไซร์วูมและศูนย์บริการซ่อมรถยนต์ กิจการทำท่อไอเสีย ต่อและซ่อมกระบะรถยนต์

ในปี พ.ศ. 2548 (เดือนตุลาคม) มีผู้ขออนุญาตประกอบกิจการโรงงาน จำนวน 45 โรงงาน เงินลงทุน 603 ล้านบาท แรงงาน 699 คน ส่วนใหญ่เป็นโรงงานบ่มใบยาสูบ บอเมลดพีช โรงสีข้าว แต่กิจการที่น่าสนใจในปีนี้เป็น โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ เงินลงทุน 137 ล้านบาท แรงงาน 10 คน กิจการห้องเย็น เงินลงทุน 103 ล้านบาท แรงงาน 12 คน โรงงานบ่มใบยาสูบ เงินลงทุน 73 ล้านบาท แรงงาน 10 คน

สำหรับโรงงานที่เลิกกิจการ มีจำนวน 20 โรงงาน เงินลงทุน 45 ล้านบาท แรงงาน 179 คน ได้แก่ โรงงานอบความชื้นพืชเกษตร โรงสีข้าว โรงผลิตดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษสา สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นหรือขายกิจการและย้ายที่ตั้งโรงงานใหม่ (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย. 2549 : 1)

จากรายละเอียดดังกล่าวแล้วข้างต้น จะเห็นว่าจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาให้ก้าวหน้าได้

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงต้องการทราบความคิดเห็นของประชาชน ชุมชน ตลอดจนองค์การภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่นว่าเป็นอย่างไรและจะมีแนวทางใดบ้างที่จะร่วมมือกันพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 องค์การภาครัฐ เอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์การชุมชน ประชาชนทั่วไป นักท่องเที่ยวและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายมีความคิดเห็นอย่างไรกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

1.2.2 จะพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมได้อย่างไร

1.2.3 แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การภาครัฐ เอกชน องค์การชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม

1.3.2 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

1.3.3 เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย

1.4 พื้นที่ที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาของโครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย คือ สี่อำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเมืองอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสนและอำเภอแม่สาย ที่อยู่ในโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนและอำเภอเมืองที่เป็นศูนย์กลางคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดต่างๆ ภายในประเทศ

1.5 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาเป็นการศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.5.1.1 ศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กร ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม

1.5.1.2 ศึกษาการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

1.5.1.3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาจากประชากรในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็นหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมเขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดเชียงราย กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้มีกิจการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ องค์กรในชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ องค์กรส่วนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

1.5.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548 - สิงหาคม 2549

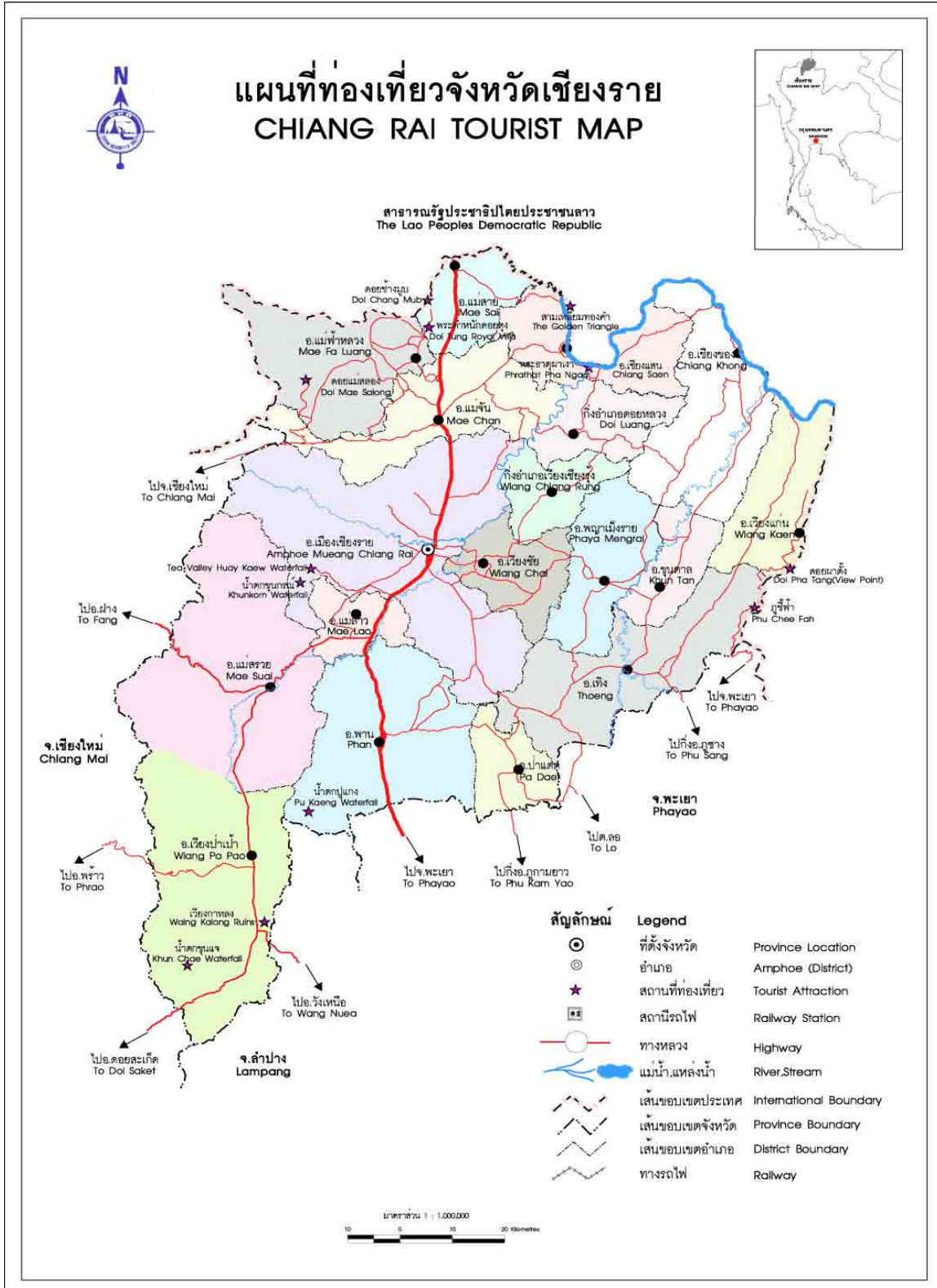
1.6 นิยามศัพท์

เมืองท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ใน 4 อำเภอ ของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของที่จัดให้มีกิจกรรมและสถานที่เพื่อการท่องเที่ยว ด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความบันเทิง เจริญย์ เพื่อเล่นกีฬาต่างๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ และเพื่อติดต่อธุรกิจ

เมืองอุตสาหกรรม หมายถึง สถานที่ใน 4 อำเภอ ของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของที่จัดให้มีกิจการการผลิตสินค้าและบริการเพื่อ อุปโภค บริโภค

เมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม หมายถึง การจัดสถานที่ใน 4 อำเภอของ จังหวัดเชียงราย ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของให้มีกิจกรรม เพื่อการท่องเที่ยวและกิจการการผลิตสินค้าและบริการเพื่ออุปโภค บริโภคควบคู่กัน

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดเชียงรายและพื้นที่ศึกษา (http://www.tat.or.th/thai/map_pop)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย พื้นที่ศึกษาสี่อำเภอได้แก่ อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สาย และ อำเภอเมือง เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กร ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็น เมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมือง อุตสาหกรรมทั้งนี้เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย โดยมีแนวคิดที่ใช้วิธี วิเคราะห์ความเชื่อมโยงและอธิบายผลการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 2.1 ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551
- 2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจชายแดน
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.5 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551

ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลักได้แก่

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ

2.1.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวมี วัตถุประสงค์ดังนี้

- 2.1.1.1 เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น
- 2.1.1.2 เพื่อเป็นเครื่องมือในการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นไปตาม เป้าหมาย
- 2.1.1.3 เพื่อดำเนินการตลาดเชิงรุกที่เกิดผลได้ในระยะเวลารวดเร็วและเป็นผลดีต่อ เศรษฐกิจของประเทศ

ในภาพรวมมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share) ในภูมิภาคเอเชีย มากกว่าร้อยละ 10 ในสิ้นปี พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันตลาดเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น Gateway ในภูมิภาคเอเชีย

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบสารสนเทศ

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริม World Event Marketing

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันตลาดเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ

1. จัดทำสื่อส่งเสริมการขายที่มุ่งเน้นคุณภาพสินค้า และความหลากหลายให้ตรงกลุ่มเป้าหมายการตลาดท่องเที่ยวตามภารกิจยุทธศาสตร์
2. สร้างโอกาสในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น นักเรียน คนชรา และคนพิการ
3. การเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อการส่งเสริมการตลาด
4. จัดทำสื่อส่งเสริมการขายทุกประเภทที่เป็น Tailor-Made
5. จัดทำสื่อเกี่ยวกับสินค้าที่มีลักษณะเป็น Basic Attraction เนื่องจากเป็นสินค้าที่ขายได้ตลอดปี
6. ส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น Gateway ในภูมิภาคเอเชีย

1. นำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวในลักษณะ Combined Destination ทั้งโดยภาคเอกชนและกรอบความร่วมมือของภาครัฐ (ทางบก ทางอากาศ)
2. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางบกกับประเทศเพื่อนบ้าน (Overland Route)
3. ส่งเสริมความร่วมมือทางการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ เช่น GMS IMT-GT BIMST-EC ACD ACMECS

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศด้านการตลาดและการพัฒนา

1. ปรับปรุง Website ด้านการท่องเที่ยวให้เป็น Portal Site เพื่อเพิ่มช่องทางให้บริการแก่ผู้ประกอบการ
2. ท่องเที่ยวติดต่อเจรจาธุรกิจ 2 ลักษณะ คือ

2.1 E-commerce (Business to Customer)

2.2 B to B (Business to Business)

3. ระบบ Call Thailand ทาง Internet เพื่อพัฒนาระบบ Call Center ให้สามารถให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยการเชื่อมระบบ Database กับบริษัทนำเที่ยว/ผู้ประกอบการ

4. จัดทำ Database ของกลุ่ม High-Yield และ Exports เพื่อใช้เสนอขาย Package / Promotion ทาง Direct Mail

5. จัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

ระบบสารสนเทศด้านการบริหาร

1. จัดทำระบบ Excellent Center ที่เป็นศูนย์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเพื่อการวางแผนอ้างอิงและบริการประชาชน

2. จัดทำระบบฐานข้อมูลและสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วโลก

3. สร้างระบบเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก

4. พัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลทางการท่องเที่ยวระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริม World Event Marketing

5. เสนอขายเทศกาล งานประเพณีและกิจกรรมให้เป็นเส้นทางทางการท่องเที่ยวหลัก ทั้งกับ Trade และ Consumer ในตลาดที่มีศักยภาพ และมีความสนใจอย่างครบวงจรทั้งในเรื่องโฆษณา การจัดเตรียมข้อมูล การส่งเสริมการขาย

6. สร้างความต่อเนื่องและความสม่ำเสมอในการจัด World Event Marketing เพื่อให้นักท่องเที่ยวจดจำและเกิดค่านิยมในการเดินทางมาท่องเที่ยวโดยจัดให้มี World Event Marketing ที่ครอบคลุมทุกภาคของประเทศ

7. สร้างช่องทางการขายให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนของบริษัทนำเที่ยว

2.1.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีวัตถุประสงค์

1) เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

2) เพื่อพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายทางการตลาดและเป็น Magnet ดึงดูดนักท่องเที่ยว

3) เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจในมาตรการด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายดังนี้

(1) มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายทางการตลาดและเป็น Magnet เพียงพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

(2) รายได้ของประชาชนในพื้นที่เป้าหมายที่มาจากด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ต่อปี

(3) มีแหล่งท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ดูแล อนุรักษ์และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 สร้าง พัฒนา ฟื้นฟู และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 ยกกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ

กลยุทธ์ที่ 3 เพิ่มมาตรฐานการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนามาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ

นักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ 1 สร้าง พัฒนา ฟื้นฟู และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

1. สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เป็น Magnet และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด กลุ่มจังหวัด ภูมิภาคและประเทศเพื่อนบ้าน

2. ฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาเพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักตามประเภทสินค้าการท่องเที่ยว

3. ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการดูแล รักษา และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตามศักยภาพและโอกาส

กลยุทธ์ 2 ยกกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ

1. ส่งเสริมให้ชุมชนและประชาชนสามารถพัฒนาและบริหารจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อขยายฐานเศรษฐกิจและวิสาหกิจชุมชน

2. สร้างและบูรณาการระบบพัฒนานุเคราะห์ด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐานสากลเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในภูมิภาค

3. เพิ่มปริมาณและคุณภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4. สนับสนุนและสร้างมาตรฐานสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก

กลยุทธ์ 3 เพิ่มมาตรฐานการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

1. เพิ่มประสิทธิภาพของภาครัฐในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในการผ่านเข้าออกประเทศไทย

2. ประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการอำนวยความสะดวกด้านการผ่านแดน

3. จัดให้มีระบบบริการข้อมูล ข่าวสารที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

4. ปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้ได้มาตรฐานสากลในแหล่งท่องเที่ยว

5. ปรับปรุงระบบการขนส่งและเชื่อมโยงเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ชาติ ภูมิภาค กลุ่มจังหวัด และจังหวัด

กลยุทธ์ 4 พัฒนามาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

1. พัฒนาระบบอำนวยความสะดวกและเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

2. ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศในการส่งเสริมบริการที่เป็นธรรมและแก้ไขปัญหาการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

3. จัดทำมาตรฐานความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและให้มีการบังคับใช้อย่างทั่วถึง

2.1.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ 3 ด้านดังนี้

1) เพื่อให้มีระบบการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

2) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

- 3) เพื่อให้การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ นโยบายรัฐบาล และยุทธศาสตร์การพัฒนา 19 กลุ่มจังหวัด มีเป้าหมาย 3 ด้านคือ
- (1) องค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีจำนวนเพิ่มขึ้น
  - (2) เพิ่มจำนวนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี
  - (3) มีการดำเนินการตามแผน/โครงการแบบบูรณาการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมี 3 กลยุทธ์ คือ

กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มขีดความสามารถของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเพื่อให้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการในทุกระดับทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในประเทศและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 3 ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1 เพิ่มขีดความสามารถของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเพื่อให้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

1. ปรับโครงสร้าง บทบาท และภารกิจของหน่วยงานภายในของกระทรวงให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามนโยบายของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐาน
2. พัฒนาทักษะและขีดความสามารถของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐาน
3. พัฒนาระบบบริหารจัดการภายในได้ของกระทรวงให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546
4. สร้างระบบการวางแผน จัดการงบประมาณและติดตามประเมินผลของหน่วยงานตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการในทุกระดับทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในประเทศและต่างประเทศ

1. พัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และแนวคิดริเริ่มด้านการท่องเที่ยวในทุกระดับ
2. จัดให้มีระบบการรองรับ ป้องกันและแก้ปัญหาวิกฤตที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

(Crisis Management) โดยมีกองทุน Crisis Management Fund เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งจัดสรรรายได้ภาครัฐที่มาจากกาการท่องเที่ยว

3. พัฒนากลไกเพื่อรองรับความร่วมมือการท่องเที่ยวในระดับพหุภาคีและทวิภาคี และให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง
4. ให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นแกนกลางในการบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับกลุ่มจังหวัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3 ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว

1. จัดให้มีการศึกษา ทบทวนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมในเชิงบูรณาการอย่างต่อเนื่อง
2. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการออกข้อบังคับต่างๆที่ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวมีความรู้และเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ

ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงที่สุดในภาคเหนือตอนบน ทั้งทางด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม การคมนาคม การท่องเที่ยว และการศึกษาอาจเป็นเพราะที่ตั้งที่อยู่ปากทางเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน บริเวณรอยต่อ 3 ประเทศ คือ ประเทศสหภาพเมียนมาร์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และต่อเนื่องไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อมีการเปิดประเทศเข้าสู่ประตูการค้าระหว่างกันจนเป็นสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจในที่สุดโอกาสในการพัฒนาของจังหวัดเชียงรายเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นจังหวัดเชียงรายในฐานะสะพานเชื่อมเศรษฐกิจที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาจึงจำเป็นต้องทำอย่างเต็มที่ที่จังหวัดเชียงรายต้องทบทวนและวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นและจากการวิเคราะห์สถานการณ์และศักยภาพการแข่งขันของจังหวัดเชียงราย พบว่า ประเภทของการลงทุนในกิจกรรมที่มีศักยภาพสูงสำหรับจังหวัดเชียงรายมีดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2548 : 2-3)

1. การลงทุนด้านการท่องเที่ยว
2. การลงทุนด้านอุตสาหกรรมเบา โดยเฉพาะหัตถอุตสาหกรรม
3. การลงทุนด้านการศึกษาโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย)
4. การลงทุนด้านการคมนาคม โดยเฉพาะทางรถไฟ
5. การลงทุนด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร
6. การลงทุนจัดตั้งศูนย์ข้อมูลพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน

7. การลงทุนด้านการพัฒนาเชิงรายได้เป็นศูนย์ไตรมาส
8. การลงทุนด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน
9. การลงทุนด้านการใช้ที่ดินของจังหวัดเชียงราย
10. การลงทุนด้านการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดเชียงราย

2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงรายซึ่งมีการกำหนดนโยบาย จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสการพัฒนา ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและได้กำหนดวิสัยทัศน์ออกมาเป็น 6 แนวทางคือ

2.2.1 เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน และกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงตอนบน เนื่องจากมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่สมบูรณ์และมีชื่อเสียง ตลอดจนมีความพร้อมด้านการบริการ ด้านที่พัก และในอนาคตจะมีโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้เป็นอย่างดี

2.2.2 เป็นศูนย์กลางการศึกษาของอนุภูมิภาคที่มีสถาบันระดับมหาวิทยาลัยแห่งรัฐเป็นตัวเชื่อมโยงประชาชนในอนุภูมิภาคนี้

2.2.3 เป็นศูนย์กลางการพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ เนื่องจากตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย เป็นประตูติดต่อกับ 3 ประเทศ สามารถที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคม การค้า การท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

2.2.4 เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม 5 เชียง เพราะจังหวัดเชียงรายมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีโบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของอนุภูมิภาคเป็นการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนใน 5 เชียง ดุจเครือญาติ

2.2.5 มีอุตสาหกรรมที่เน้นการเพิ่มมูลค่าและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ เพื่อเป็นฐานการรองรับอุตสาหกรรมพื้นฐานต่อเนื่องจากประเทศข้างเคียง เช่น จีน เมียนมาร์ และลาว

2.2.6 มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง คือเน้นการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด

จากวิสัยทัศน์ของจังหวัดทั้ง 6 แนวทาง สามารถกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงรายแบบบูรณาการ พ.ศ. 2547 - 2549 โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาได้ 12 ประการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ตามนโยบายของรัฐบาล

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การแก้ไขปัญหาความยากจน
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ยุทธศาสตร์ตามนโยบายริเริ่มของจังหวัด

- ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์เชิงรอยดอกลำปาง
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์เชิงรอยแอ่งอารยธรรมลุ่มน้ำโขง
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์ด้านแหล่งอาหารคุณภาพของประเทศ
- ยุทธศาสตร์ที่ 7 ยุทธศาสตร์เชิงรอยศูนย์การท่องเที่ยวสี่แผ่นดิน
- ยุทธศาสตร์ที่ 8 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม
- ยุทธศาสตร์ที่ 9 ยุทธศาสตร์เชิงรอยสู่ประตูสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ
- ยุทธศาสตร์ที่ 10 ยุทธศาสตร์เชิงรอยกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- ยุทธศาสตร์ที่ 11 ยุทธศาสตร์การพัฒนาผังเมืองจังหวัดเชียงราย
- ยุทธศาสตร์ที่ 12 ยุทธศาสตร์ความมั่นคงตามแนวชายแดน

ยุทธศาสตร์ทั้ง 12 ยุทธศาสตร์ดำเนินการให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ให้เกิดรูปธรรมอย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่ เชียงรายเมืองอยู่ดีมีสุข ต่อไปอย่างยั่งยืน

จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่เป้าหมายที่ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหน้าด่านของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน (ไทย-เมียนมาร์-ลาว-จีนตอนใต้) หรือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ เนื่องจากตั้งอยู่จุดศูนย์กลางของ 5 เชียง คือ เชียงราย เชียงใหม่ เชียงตุง(เมียนมาร์) เชียงทองหรือหลวงพระบาง (ลาว) และเชียงรุ่งหรือสิบสองปันนา (จีน) และมีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านสามารถเชื่อมโยงกับ 3 ประเทศทั้งทางบก อากาศและทางน้ำซึ่งจะได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกทำให้จังหวัดสามารถเป็นประตูเศรษฐกิจ (Gate Way) เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างสะดวกและเหมาะสมที่จะพัฒนาจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนได้จึงกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่ 10 ในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงรายเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืนโดยมีกลยุทธ์ในการพัฒนาเป็น 7 กลยุทธ์ คือ

- กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาปรับปรุงพื้นที่
- กลยุทธ์ที่ 2 การวางผังรวม

1. พื้นที่เป้าหมายหลัก อำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของ
  2. พื้นที่เป้าหมายรอง อำเภอแม่จัน เมืองเชียงราย และพาน
- กลยุทธ์ที่ 3 การปรับปรุงกฎหมายและนโยบายสนับสนุน
1. การใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและไม่เสียภาษี
  2. แรงงานและนโยบายความมั่นคง
- กลยุทธ์ที่ 4 การจัดตั้งเขตการลงทุนอุตสาหกรรม
- กลยุทธ์ที่ 5 การจัดบริหารจัดการ (One Stop Services : OSS)
- กลยุทธ์ที่ 6 การท่องเที่ยวในเขตเศรษฐกิจชายแดน
1. ปรับปรุง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
  2. อนุรักษ์การท่องเที่ยว แหล่งประวัติศาสตร์
  3. ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ
  4. พัฒนาศูนย์บริการด้านการท่องเที่ยว
  5. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- กลยุทธ์ที่ 7 การจัดระบบกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจชายแดน

เขตเศรษฐกิจชายแดน (เดิมใช้คำว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษ) คือ การให้สิทธิพิเศษด้านต่างๆที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษด้านภาษีอากร การส่งเสริมการลงทุน ความพร้อมของปัจจัยการผลิต การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมและบริการพื้นฐานต่างๆตั้งแต่ระบบขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ ซึ่งมีคำเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse) และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Border Economic Zone) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความสำคัญกับการประกอบกิจกรรมประเภทใดและที่สำคัญเขตเศรษฐกิจชายแดนไม่ได้จำกัดเฉพาะประเภทของเขตประกอบการอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่จะครอบคลุมถึงเขตเศรษฐกิจชายแดนทางการค้า บริการท่องเที่ยว และหรือการเกษตร (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2548 : 2-8)

การพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาให้เขตเศรษฐกิจชายแดนต้องผลานศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ที่หลากหลายทั้งจากปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่ที่เป็นเมืองศูนย์กลางโดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งและปัจจัยการผลิตที่เชื่อมโยงกับพื้นที่ที่มีศักยภาพ

อื่นๆในลักษณะการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันได้ รวมทั้งความพร้อมของปัจจัยการผลิต ได้แก่ ทุน วัตถุประสงค์ แรงงาน โครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และการสนับสนุนจากภาครัฐ นอกจากนี้ควรมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานของคนในท้องถิ่น ช่วยในการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิตพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาและเตรียมความพร้อมมาแล้วระดับหนึ่งเพื่อนำไปสู่การเป็นประตูการค้า และการลงทุนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กอปรกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงได้ให้ความสำคัญกับการเปิดประเทศและต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองมากขึ้น รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2545 เห็นชอบให้มีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่นำร่อง 3 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา จึงได้จัดให้มีโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน

2.3.1 โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน

ความเป็นมา

เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2545 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกรอบแผนปฏิบัติการพัฒนาเมืองชายแดนและให้ดำเนินการใน 3 เมือง คือ เชียงแสน แม่สายและสะเดา ในลักษณะเป็นโครงการนำร่องและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีในการพัฒนาเมืองเชียงแสน แม่สายเป็นโครงการนำร่องในลักษณะเขตเศรษฐกิจชายแดนแห่งแรกของไทยโดยสศช. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำกรอบแนวคิดการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ให้ครอบคลุมเมืองชายแดนหลัก แม่สาย เชียงแสน และเชียงของ เนื่องจากเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความได้เปรียบด้านที่ตั้งที่อยู่ในแนวเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ เชื่อมโยงไทย - พม่า / ลาว-จีน และมีศักยภาพพัฒนาเป็นฐานการค้า การลงทุน อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว กอปรกับมีการขนส่งตามลำน้ำโขงจากเชียงรุ่ง - เชียงแสน อยู่ในปัจจุบันและการก่อสร้างถนนเชื่อมโยงแม่สาย - ท่าซี้เหล็ก - เชียงตุง - ชายแดนจีน และถนนเชียงของ - ห้วยทราย - หลวงน้ำทา - บ่อเต็น (ชายแดนจีน) อันจะส่งผลให้ทั้ง 3 อำเภอเป็นประตูเศรษฐกิจที่สำคัญและไทยจำเป็นต้องเตรียมการพัฒนาเชิงพื้นที่รองรับอย่างเร่งด่วน

วันที่ 18 พฤศจิกายน 2545 ทำเนียบรัฐบาล นายพรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุมเรื่อง การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ครั้งที่ 1/2545 โดย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่เฉพาะและพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) ประสานการจัดประชุมกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อหารือกันถึงแนวทางพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและรูปแบบการพัฒนา ซึ่งต้องมีการดำเนินการที่ผสมผสานกัน 3 มิติ ได้แก่ มิติทางกายภาพ มิติทางกฎหมายและนโยบายสนับสนุน และมิติด้านกลไกบริหารจัดการ รองนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจขึ้นเพื่อศึกษารายละเอียดการพัฒนาตามกรอบแนวทางข้างต้น โดยเฉพาะการปรับปรุงนโยบายและกฎระเบียบ และจัดตั้งกลไกบริหารจัดการพื้นที่เพื่อจัดทำแผนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน ในลักษณะแผนเบ็ดเสร็จเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป พร้อมทั้งได้เร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จัดว่าเป็นโครงการเร่งด่วน อาทิ โครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งสถานีขนถ่ายสินค้าและเขตประกอบการอุตสาหกรรมในพื้นที่เชียงใหม่และแม่สายและการพัฒนาท่าเรือเชียงแสน เป็นต้น

วันที่ 16 มิถุนายน 2546 รองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ได้เดินทางเยือนมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีการลงนามความตกลงระหว่างไทยกับมณฑลยูนนาน เป็นบันทึกการประชุม 2 ฉบับ คือ ความร่วมมือการจัดทำแผนพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกันระหว่าง สศช. กับ Yunnan Planning and Development Commission (YPDC) และ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) กับเขตพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีใหม่ระดับสูงนครคุนหมิง (Kunming High Tech Industrial Zone) เพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุนในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย

วันที่ 29 กรกฎาคม 2546 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแนวทางปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดผลการลงทุนร่วมไทย-จีน อย่างเป็นรูปธรรมโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. สิทธิประโยชน์ เห็นควรให้ใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้วของ 3 หน่วยงานหลัก คือ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) กรมศุลกากร และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) เพื่อจัดให้มีเขตนิคมอุตสาหกรรมทั่วไป (กฎหมาย สมอ.) ที่ได้รับสิทธิประโยชน์แบบเขตปลอดอากร (กฎหมาย กรมศุลกากร) พร้อมสิทธิประโยชน์ด้านภาษีเงินได้ (กฎหมาย สกท.) สำหรับการบริหารจัดการเขตนิคมอุตสาหกรรม ควรดำเนินการในรูปแบบการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Services : OSS) ในระยะเริ่มต้นให้ การนิคมอุตสาหกรรมหรือ กนอ. เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในลักษณะจัดให้มี ผู้อำนวยการ CEO (ผู้ว่าราชการอาจทำหน้าที่ได้) โดยประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมอบอำนาจ หรือจัดส่งผู้แทนเข้าร่วมปฏิบัติการในศูนย์ OSS ส่วนระยะยาวให้ กนอ. ศึกษาเพื่อจัดการบริหารในลักษณะพื้นที่เฉพาะแบบเบ็ดเสร็จมีความเป็นเอกภาพในการกำกับดูแลภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายฉบับเดียว

2. แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน โดยมี เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธาน และเลขาธิการ นายกรัฐมนตรีเป็นประธานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 15 หน่วยงานเป็นกรรมการเพื่อพิจารณา กำหนด แนวทางการจัดตั้งและบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ให้สนับสนุน ภาคเอกชนลงทุนด้านการผลิต การค้า และการท่องเที่ยวได้

3. อนุมัติจัดสรรงบกลางปี 2546 จำนวน 7,002 ล้านบาท ให้การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยดำเนินโครงการจำเป็นเร่งด่วน 2 โครงการ คือ โครงการศึกษาความเหมาะสมจัดตั้ง นิคม/เขตประกอบการอุตสาหกรรม และสถานีขนถ่ายสินค้าเชียงแสน และโครงการเตรียมการ “พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน” ภายใต้การดำเนินการของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

วันที่ 2 มีนาคม 2547 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนงาน/โครงการ และแนวทางการ จัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1. เห็นชอบแนวทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย และให้หาข้อสรุป พื้นที่จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภายใน 1 เดือน

2. เห็นชอบการใช้งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 เพื่อ ดำเนินการโครงการเร่งด่วนสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน 5 โครงการดังนี้

ก. โครงการต่อเนื่องสะพานข้ามแม่น้ำสาย แห่งที่ 2 ระยะที่ 1 ประกอบด้วย การจัดเตรียม พื้นที่และก่อสร้างอาคารด่านศุลกากรชั่วคราว โดยกรมศุลกากร กรมการปกครอง และกรมโยธาธิการ และผังเมือง และปรับปรุงถนนเลียยเมืองแม่สายโดยกรมทางหลวง

ข. โครงการจัดลานจอดรถหลังท่าเทียบเรือเชียงแสน โดยจังหวัดเชียงราย

ค. โครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ ในเขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ชายแดนจังหวัดเชียงราย โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ง. โครงการศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินการจัดตั้งเขต เศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย โดยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

จ. โครงการศึกษาความเหมาะสมด้านเศรษฐกิจ วิศวกรรม และผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการก่อสร้างถนนแนวใหม่แยกทางหลวง 1- เชียงแสน ระยะทาง 40 กิโลเมตร โดยกรมทางหลวง

3. เห็นชอบโครงการเพื่อขอรับจัดสรรงบประมาณปี 2548 จำนวน 1 โครงการคือ โครงการต่อเนื่องสะพานข้ามแม่น้ำสาย แห่งที่ 2 ระยะที่ 2 เพื่อก่อสร้างด่านศุลกากร โดย กรมศุลกากร

4. มอบหมายสศช. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) เป็น ผู้รับผิดชอบหลักจัดประชุมหารือแนวทางการจัดตั้ง (One -Stop Services : OSS) บริเวณชายแดน

โดยเชิญรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานการประชุม เพื่อให้ได้ข้อยุติการกำหนดแนวทางการดำเนินการเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

2.3.2 แนวทางในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย

1) เป้าหมาย : เพื่อพัฒนาพื้นที่โดยเฉพาะเขตลงทุนอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมให้เป็นประตูรองรับการเชื่อมโยงกับจีนตอนใต้ ภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (GMS) และเป็นโครงการนำร่องที่จะเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาในรูปแบบเขตเศรษฐกิจชายแดนแห่งแรกของประเทศและสามารถขยายผลการพัฒนาไปยังพื้นที่ชายแดนอื่นที่มีศักยภาพในประเทศ

2) การกำหนดขอบเขตพื้นที่ : การพัฒนาครอบคลุม 3 พื้นที่ ได้แก่

(1) อำเภอเชียงแสน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและอนุรักษ์เมืองเชียงแสนให้เป็นเมืองมรดกโลก

(2) อำเภอแม่สาย พัฒนารองรับการค้า บริการ ท่องเที่ยว และศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า

(3) อำเภอเชียงของ พัฒนาเขตการลงทุนด้านอุตสาหกรรม โดยเป็นฐานการผลิตและการลงทุนที่สามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้

3) รูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย : พัฒนตาม 3 องค์ประกอบหลักของเขตเศรษฐกิจ คือ

(1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแผนสนับสนุน จัดวางผังเมืองเพื่อกำหนดพื้นที่รองรับการลงทุนเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและสิ่งแวดล้อม

(2) สิทธิประโยชน์และมาตรการสนับสนุน: กำหนดในลักษณะ Incentive Package ดังนี้

ก. สิทธิประโยชน์ทางภาษีและไม่ใช่ภาษี โดยในระยะก่อนมีกฎหมายเฉพาะกำหนดให้นักลงทุนได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุดตามกฎหมายที่มีในปัจจุบัน เขตนิคมอุตสาหกรรมกำหนดให้ได้รับสิทธิประโยชน์ทั้งด้านการยกเว้นภาษีนำเข้า - ส่งออก การยกเว้นและลดหย่อนภาษีเงินได้ภายใต้กฎหมาย 3 ฉบับ คือ

- เขตนิคมอุตสาหกรรมทั่วไป (General Industrial Zone : GIZ)
- สิทธิประโยชน์ด้านภาษีสำหรับผู้ลงทุน BOI
- สิทธิด้านภาษีนำเข้า-ส่งออกแบบเขตปลอดอากร (Free Zone)

ของกรมศุลกากร นอกจากนี้ยังมีการอำนวยความสะดวกในการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุน และจัดตั้ง OSS ในนิคมอุตสาหกรรม ด้านการค้า นักลงทุนสามารถจัดตั้ง ICD คลังสินค้าทัณฑ์บน โดยได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีนำเข้า-ส่งออกแบบเขต Free Zone ในนิคมอุตสาหกรรม

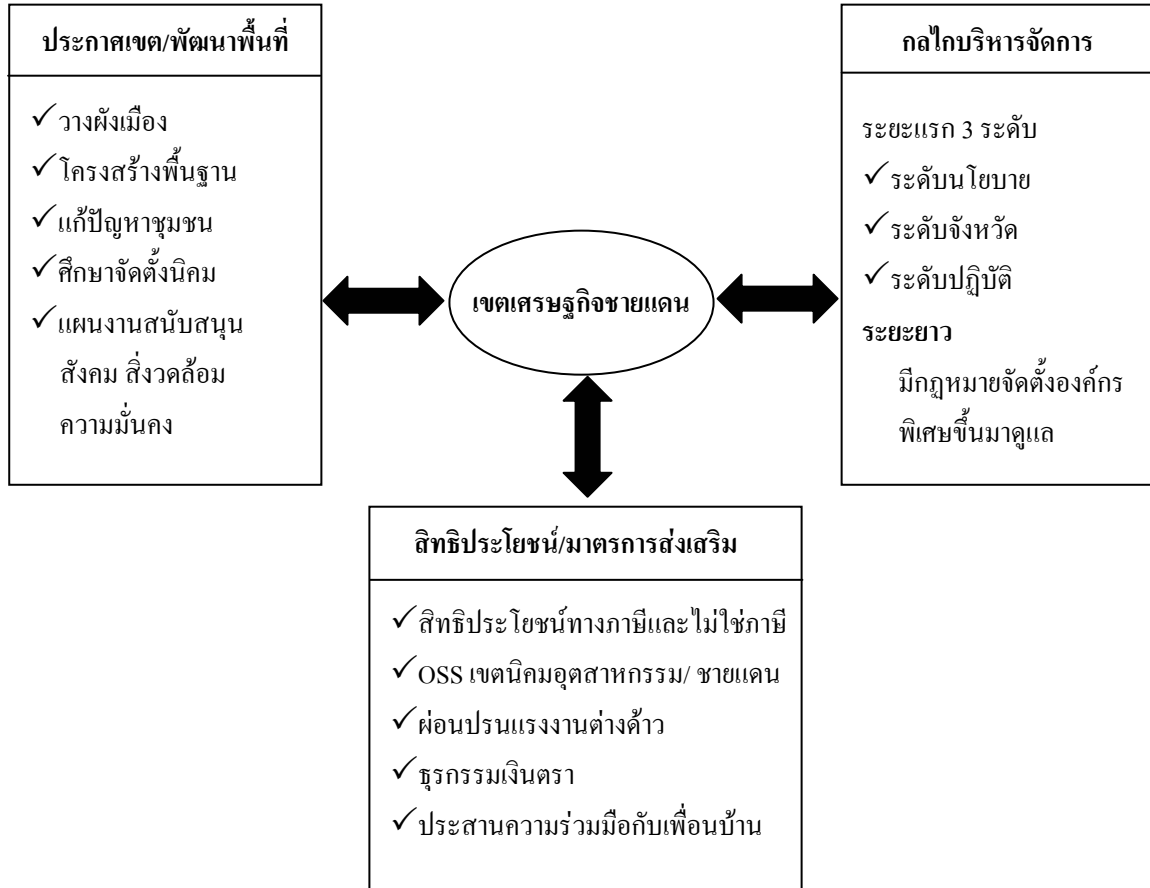
ข. มาตรการสนับสนุนเพิ่มเติม : จัดตั้ง OSS ชายแดนเพื่อให้บริการ ตรวจปล่อยสินค้านำเข้า - ส่งออกให้เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว และการเข้า - ออกแรงงาน นักท่องเที่ยว และประชาชนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย การอำนวยความสะดวกธุรกรรมเงินตรา และการผ่อนปรน การใช้แรงงานต่างด้าว ตลอดจนการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศ ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ความพร้อมโครงการ และการปรับปรุงความตกลงระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุน การพัฒนาร่วมกัน

ค. การจัดตั้งกลไกบริหารจัดการ : โดยระยะแรกจัดตั้งองค์การบริหาร ในรูปแบบคณะ กรรมการ 3 ระดับ ระดับประเทศ ระดับเขตเศรษฐกิจและระดับนิคมอุตสาหกรรม และยกร่างกฎหมายเฉพาะให้สามารถจัดตั้งองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการบริหารจัดการ

การเบ็ดเสร็จในระยะยาว

พัฒนาพื้นที่รูปแบบพิเศษ รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านการค้า บริการ ท่องเที่ยว ตลอดจนการลงทุนฐานการผลิตด้านการเกษตร อุตสาหกรรม โดยภาครัฐให้การสนับสนุน

ภาพที่ 2 แสดงแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน

ที่มา : (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2548 : 12)

2.3.3 ความเหมาะสมในการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจชายแดน

จากการทบทวนเอกสารโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน ด้านอุตสาหกรรมทั้ง 3 อำเภอเพื่อนำผลการทบทวนไปประกอบการพิจารณากำหนดอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่ศึกษาโดยพิจารณาร่วมกับข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น ด้านการค้า การเกษตร แรงงาน สามารถสรุปความสำคัญของกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายในจังหวัดเชียงรายที่มีการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ศึกษามีรายละเอียดดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2548 : 3-67)

1) อำเภอแม่สาย

(1) อุตสาหกรรมในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย อำเภอแม่สายมีโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าการลงทุนเป็นลำดับที่ 1 คือ กลุ่มอัญมณีและเครื่องประดับ เงินลงทุนสูง มี

การจ้างงานร้อยละ 40.56 ของการจ้างงานทั้งอำเภอ

(2) อุตสาหกรรมที่อยู่นอกกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย มี 6 กลุ่ม ได้แก่ อุตสาหกรรมเมิลด์พีช กระดาษและสิ่งพิมพ์ ห้างเย็น หัตถกรรม ประกอบชิ้นส่วน ก๊าซและอากาศ แร่และโลหะ และอุตสาหกรรมซ่อมและทำชิ้นส่วนเครื่องกลและงานโลหะ

2) อำเภอเชียงแสน

1) อุตสาหกรรมในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย อำเภอเชียงแสนมีโรงงาน อุตสาหกรรม 2 กลุ่มคือ กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์ และกลุ่มอุตสาหกรรมเซรามิกส์ และแก้ว

2) อุตสาหกรรมที่อยู่นอกกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย มี 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ อุตสาหกรรมอบพีชและเมิลด์พีช แร่และโลหะ และอุตสาหกรรมซ่อมและทำชิ้นส่วนเครื่องกลและงานโลหะ

3) อำเภอเชียงของ

(1) อุตสาหกรรมในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย อำเภอเชียงของมีโรงงาน อุตสาหกรรม 2 กลุ่มคือ กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์ และกลุ่มอุตสาหกรรมเซรามิกส์ และแก้ว

(2) อุตสาหกรรมที่อยู่นอกกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย มี 4 กลุ่ม ได้แก่ อุตสาหกรรมอบพีชและเมิลด์พีช กระดาษและสิ่งพิมพ์ อุตสาหกรรมประกอบชิ้นส่วน และ อุตสาหกรรมแร่และโลหะ

ตารางที่ 1 สรุปความสำคัญของกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายในจังหวัดเชียงราย

ลำดับ	กลุ่มอุตสาหกรรม	โรงงานอุตสาหกรรม	การพิจารณา ศักยภาพ
1	อุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์	-แปรรูปผลิตผลทางการเกษตรพื้นฐาน -อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	สูง สูงมาก
2	อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	-ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป	สูง
3	อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง	-โรงงานผลิตรองเท้า	ปานกลาง
4	อุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน	-แปรรูปไม้ -เครื่องเรือนเฟอร์นิเจอร์	ต่ำ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ลำดับ	กลุ่มอุตสาหกรรม	โรงงานอุตสาหกรรม	การพิจารณาศักยภาพ
5	อุตสาหกรรมยาและเคมีภัณฑ์	-ยาแผนโบราณ(ยาจากสมุนไพรพืชพื้นบ้าน) -ยาแผนปัจจุบัน	ปานกลาง ต่ำ
6	อุตสาหกรรมยางพาราและผลิตภัณฑ์ ยางพารา	-ผลิตยางชนิดต่างๆ ยางรถยนต์ ถุงมือยาง ฯลฯ	ต่ำ
7	อุตสาหกรรมพลาสติก	-โรงงานฉีดผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องใช้ในบ้านเรือน ครุภัณฑ์ -โรงงานผลิตถุงพลาสติก	สูง
8	อุตสาหกรรมเซรามิกส์และแก้ว	โรงงานเครื่องปั้นดินเผาผลิตของใช้ วัสดุก่อสร้างและของที่ระลึก	ปานกลาง
9	อุตสาหกรรมเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์	โรงงานผลิตและประกอบอุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์	ต่ำ
10	อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน	โรงงานผลิตชิ้นส่วน ประกอบชิ้นส่วน	ต่ำ
11	อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ	โรงงานเจียรไน แกะสลัก ขัดอัญมณีประเภทต่างๆ	ปานกลาง
12	อุตสาหกรรมเหล็กกล้า	โรงงานผลิตเหล็กเพื่อวัสดุก่อสร้าง	ต่ำ
13	อุตสาหกรรมปิโตรเคมี	โรงงานกลั่นน้ำมันหรือผลิตภัณฑ์ จากผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมี	ต่ำ

ที่มา : (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2548 : 3-6)

ส่วนกลุ่มอุตสาหกรรมที่ควรพิจารณากำหนดขึ้นในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัด เชียงรายอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดเชียงรายและภาคเหนือตอนบนเป็นอย่างยิ่งใน ส่วนที่มีศักยภาพสูงด้านอุตสาหกรรมและกิจการที่สนับสนุนแบ่งออกได้ 5 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 อุตสาหกรรมสำหรับบริโภค

1. อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร เช่น อุตสาหกรรมผลิตแป้ง ผลิตพืชผัก ผลไม้กระป๋อง อุตสาหกรรมดองพืชผัก ผลไม้ อบแห้งผัก ผลไม้ และอุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อสัตว์
2. อุตสาหกรรมผลิตอาหารและเครื่องดื่ม ได้แก่ ผลิตอาหารจากแป้ง อุตสาหกรรมผลิตผลิตภัณฑ์จากนม ผลิตเครื่องดื่ม น้ำผลไม้ ผลิตน้ำแข็ง ผลิตเนื้อสัตว์แช่แข็ง
3. อุตสาหกรรมเพิ่มมูลค่าผลิตผลทางการเกษตร เช่น โรงสีข้าว อาหารสัตว์ สมุนไพร เพื่อสุขภาพ
4. อุตสาหกรรมสนับสนุน ได้แก่ อุตสาหกรรมห้องเย็น ไซโล อุตสาหกรรมอาหารสัตว์

ส่วนที่ 2 อุตสาหกรรมสำหรับอุปโภค

อุตสาหกรรมประเภทนี้มีความสำคัญกับชีวิตประจำวันมีการเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของโลก ได้แก่

1. สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
2. รองเท้าและเครื่องหนัง
3. ผลิตภัณฑ์จากพลาสติก

ส่วนที่ 3 อุตสาหกรรมประเภทใช้ความสามารถเฉพาะด้านและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

1. อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ
2. หัตถกรรม วัตถุศิลป์ได้จากท้องถิ่น
3. ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ส่วนที่ 4 อุตสาหกรรมประเภทใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก

อุตสาหกรรมประเภทนี้มีทั้งที่ใช้แรงงานไร้ฝีมือหรือแรงงานที่มีฝีมือระดับล่างหรือระดับกลาง

ส่วนที่ 5 อุตสาหกรรมสนับสนุน

1. อุตสาหกรรมอาหารสัตว์ เป็นอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการเลี้ยงสัตว์และการผลิตอาหารจากเนื้อสัตว์ ผลิตภัณฑ์จากนม
2. อุตสาหกรรมผลิตวัสดุก่อสร้างและการซ่อมบำรุงเครื่องจักรกลซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง

3. อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรกลการเกษตร สนับสนุนภาคเกษตรซึ่งเชื่อมโยงถึง
อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร

2.3.4 แนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรม

สรุปแนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคเหนือในระยะ 5 ปีได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหิดล.
2548 : 22)

- 1) อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง กระจายสู่ชนบท
เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายอุตสาหกรรมรับช่วงการผลิตโดยกระจายชิ้นงานไปสู่ชุมชนต่างๆ ในชนบท
รวมทั้งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องประดับและอัญมณี อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปคุณภาพ
ดี อุตสาหกรรมทอผ้าพื้นเมือง บรรจุกัญธิ์และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนพลาสติก
- 2) อุตสาหกรรมการเกษตร และอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับการเกษตรจะมีความสำคัญสูง
และเป็นอุตสาหกรรมหลักของภาคเหนือตอนบนมีการสนับสนุนด้านเกษตรกรรมที่มุ่งการปรับปรุงด้าน
อนามัย และคุณภาพชีวิตและการเพิ่มมูลค่า ได้แก่ พืชผักอนามัยปลอดสารพิษ การวิจัยเมล็ดพันธุ์
พืชพืชผักและพืชสมุนไพร อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร อุตสาหกรรมผลิตอาหาร
สัตว์ อุตสาหกรรมอาหารพื้นบ้านหรืออุตสาหกรรมเกษตรที่ใช้หรือนำวัตถุดิบเข้ามาจากประเทศ
เพื่อนบ้าน
- 3) อุตสาหกรรมบริการที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตของ
ชำร่วยหรือของที่ระลึกหัตถกรรมและเครื่องประดับประเภทอัญมณี
- 4) อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง และมีมูลค่าเพิ่มสูงในจังหวัดใหญ่เพื่อสร้างมูลค่า
ผลิตภัณฑ์โดยอาศัยฐานการผลิตที่มีอยู่เดิมและรากฐานอุตสาหกรรมรับช่วงจากการผลิตขนาดเล็ก
และขนาดกลาง เช่น อุตสาหกรรมเบา ได้แก่ โรงงานผลิตกระเป๋าหนัง รองเท้า ของเด็กเล่น อิเล็กทรอนิกส์
และเสื้อผ้าคุณภาพสูง เป็นต้น
- 5) อุตสาหกรรมที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมรวมถึง
อุตสาหกรรมที่มีการบำบัดของเสียกระจายไปตามชุมชนใหญ่
- 6) การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนขนาดย่อมตามจังหวัดชายแดนที่ส่งเสริมให้
มีอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากใช้วัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้าน และอุตสาหกรรมการให้บริการ
บรรจุ และคัดคุณภาพสินค้า คลังสินค้าและการรีเอ็กซ์พอร์ต (Re-export)
- 7) อุตสาหกรรมเบาที่ใช้เทคโนโลยีไม่สูงและใช้แรงงานมาก ไม่ต้องมีทักษะสูงและ
อุตสาหกรรมที่พึ่งพาวัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้านมีการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศนั้นโดย
เชื่อมโยงส่งกลับมาเพื่อนำมาผลิตให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว โดยเป็นการเดินทางไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อทำสงคราม และไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิงเจริญมย์ เพื่อเล่นกีฬาต่างๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ และเพื่อติดต่อธุรกิจ

2.4.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

- 1) สร้างงานสร้างอาชีพให้กับชุมชนท้องถิ่น ทั้งโดยตรงและทางอ้อม
- 2) กระตุ้นให้เกิดการผลิตและเศรษฐกิจระดับชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปไหนก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร ซื้อผลิตภัณฑ์พื้นเมือง และหากพักแรมก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก
- 3) สนับสนุนให้มีการฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เสริมสร้างสันติภาพ สัมพันธไมตรีและความเข้าใจอันดี ด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะทำความรู้จักและเข้าใจกัน

2.4.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

- 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางหรือท่องเที่ยว เพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนานและเพิ่มพูนความรู้ โดยแหล่งท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต
- 2) นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมเยียน (Visitors) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ นักท่องเที่ยวที่ค้างคืน (Tourists) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่พักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป ส่วนนักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน เรียกว่า นักทัศนจร (Excursionists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว และอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง
- 3) การบริการการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ทั้งในการเดินทางและในระหว่างอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สายการบิน บริษัทรถเช่า เรือท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก ภัตตาคาร ร้านอาหาร โรงแรมและที่พัก เป็นต้น

2.4.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

เหตุผลที่ต้องอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวคือ

1) คุณลักษณะของทรัพยากร (Resources) ทรัพยากร หมายถึง ทุกสิ่ง ทุกอย่าง ที่รับมาจากสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เพื่อการมีชีวิตและสุขภาพที่ดี ทรัพยากรแบ่งออกได้ 2 ประเภทคือทรัพยากรที่ใช้แล้วเกิดขึ้นทดแทนได้ (Renewable) เช่น พลังงาน แสงแดด ลม พืช และ ทรัพยากรใช้แล้วหมดไป (Nonrenewable) เช่น เชื้อเพลิง แร่ธาตุ ทรัพยากรเหล่านี้ล้วนเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยตรงหรือบางอย่างจัดเป็นบริการด้านการท่องเที่ยว เช่น เชื้อเพลิงและแร่ธาตุ ดังนั้น การใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทุกรูปแบบต้องอาศัยหลักการอนุรักษ์

2) ความเปราะบาง (Fragility) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมีความเปราะบางแตกสลายได้ง่าย

3) ศักยภาพในการรองรับ (Carrying Capacity) หมายถึง จำนวนของกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยว ปริมาณการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สิ่งเหล่านี้ต้องเหมาะสม และสมดุลไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยวหรืออีกความหมายหนึ่งหมายถึงจำนวนของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรับได้ จำนวนหรือปริมาณการท่องเที่ยวหมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยว อาคารสิ่งก่อสร้าง บัณฑิตพื้นฐานการผลิต บริการต่างๆ ซึ่งมีจำนวนที่เหมาะสม สอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ถูกทำลายจึงต้องจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ศักยภาพในการรองรับทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) หมายถึง ผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

ศักยภาพในการรองรับทางด้านจิตวิทยา (Psychological Carrying Capacity) หมายถึง ภาพสะท้อนของระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวที่ได้รับ

ศักยภาพในการรองรับทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Carrying Capacity) หมายความว่า สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน หรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติรวมทั้ง อากาศ น้ำ เสียง และภาพลักษณ์ทางสายตาต้องไม่ถูกทำลายหรือสูญเสียจากการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายสังคม

และวัฒนธรรมเดิม ให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ได้หรือผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน เช่น

1. การเพิ่มขึ้นของปริมาณประชากรโลก (World Population Growth) การเพิ่มขึ้นของประชากรโลกเป็นสัดส่วนที่มากกว่าการเพิ่มของทรัพยากร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรอย่างจำเป็นและช่วยกันอนุรักษ์

2. การพัฒนาอย่างไม่ยั่งยืน (Unsustainable Development) การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรมหรือการพัฒนาทุกๆด้านต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติหรือส่งผลกระทบต่อมนุษย์มากเกินไป ปัจจุบันการพัฒนาทำให้เกิดมลพิษและทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ การพัฒนาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แต่การพัฒนาที่ดีต้องพัฒนาให้เกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เพราะจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่ดีคือ การอนุรักษ์โลกและมวลมนุษยชาติให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

2.4.4 ปัญหาที่พบจากการท่องเที่ยว

1) การตัดถนนหรือเส้นทางสัญจรเข้าสู่บริเวณซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่ของพืชและสัตว์หายากจนรบกวนการดำรงชีวิตของพืชและสัตว์เหล่านั้น

2) การก่อสร้างหรือตัดถนนใกล้กับแหล่งโบราณสถาน ซึ่งมีการสั่นสะเทือนส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งโบราณสถานรวมถึงบดบังทัศนียภาพ

3) การขีดเขียนและสัมผัสหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน เช่น ภาพเขียนฝาผนัง วัตถุโบราณ ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้เกิดการลบเลือนและเสียหาย

4) การตั้งร้านค้าและที่พักร้านค้าหรือใกล้กับแหล่งน้ำธรรมชาติ จนทำให้ขยะมูลฝอยและน้ำเสียถูกปล่อยสู่แหล่งน้ำ การปลูกสร้างอาคารและสิ่งก่อสร้างที่ทำลายและไม่สอดคล้องกับสภาพดั้งเดิมของแหล่งท่องเที่ยว

2.4.5 การศึกษาจุดอ่อน จุดแข็งทางการท่องเที่ยว

ประเทศไทยมีชื่อเสียงมากด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทางทะเลและชายหาด อาหารที่เลิศรส และเครื่องอำนวยความสะดวกที่ครบครันที่ได้มาตรฐานแต่จุดแข็งเหล่านี้กำลังลดลงเพราะมีนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนไม่สามารถสร้างความประทับใจให้ลูกค้าได้เพียงพอ มาตรฐานการให้บริการลดลง เขาเปรียบลูกค้ามากขึ้น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษที่สำคัญแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งกำลัง

เสื่อมโทรมลง ขาดการดูแล เอาใจใส่อย่างจริงจัง บุคลากรขาดความรู้และวิสัยทัศน์ด้านการบริหาร
เชิงกลยุทธ์ที่จำเป็นต่อการแข่งขันระหว่างประเทศ

2.4.6 การวิเคราะห์ศักยภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ของจังหวัดเชียงราย (ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงราย. 2548 : 9)

จุดแข็ง (Strengths)

1. สามเหลี่ยมทองคำและแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว
2. มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เชียงแสน และเวียงกาหลง
3. จังหวัดเป็นศูนย์กลางอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนและมีศักยภาพ
4. มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง มีศักยภาพเป็นจำนวนมากและหลากหลาย
5. มีแหล่งซื้อ ขายสินค้าชายแดน (แม่สาย เชียงแสน เชียงของ)
6. ได้รับการส่งเสริมให้เป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนทำให้มีผลต่อการท่องเที่ยว
7. มีทรัพยากรธรรมชาติและปัจจัยอื่นๆทางการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาได้
8. มีภูมิอากาศหนาวเย็นในช่วงฤดูหนาวและมีทัศนียภาพสวยงามสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ
9. เป็นแหล่งอารยธรรมชนเผ่า 9 เผ่า ซึ่งมีมากกว่าจังหวัดอื่นๆ
10. มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางทั้งทางบก ทางน้ำและสนามบินนานาชาติ

จุดอ่อน (Weakness)

1. องค์กรหลายๆแห่งในพื้นที่ยังไม่เห็นความสำคัญและขาดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงรุก
2. ขาดการจัดการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่มีเอกภาพและประสิทธิภาพ
3. ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ
4. ขาดการวิจัยการจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร
5. การบริการบางส่วนไม่มีคุณภาพและไม่ได้มาตรฐาน เช่น รถเช่า ที่พัก และร้านอาหารรวมถึงบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

6. คนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการดูแล รักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สาธารณูปโภคและคมนาคมควบคุมไม่ทั่วถึงแหล่งท่องเที่ยว
7. ปัญหาเรื่องยาเสพติดที่มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว
8. การจัดการเรื่องความปลอดภัยยังควบคุมไม่เพียงพอ การรับวัฒนธรรมใหม่ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มเสื่อมหายไป

โอกาส (Opportunities)

1. การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งในระดับพื้นที่และประเทศ
2. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน
3. การติดต่อร่วมมือกันของประเทศในเขตภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนทำให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกัน
4. มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกเชื่อมต่อกับจีนและลาว
5. มีแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติที่มีความงดงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
6. มีการพัฒนาร่วมกันของประเทศหกลี้นมเศรษฐกิจ
7. มีความคล้ายคลึงกันของวัฒนธรรมในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

อุปสรรค (Threats)

1. ขาดงบประมาณเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่รองรับการลงทุนการค้าและการท่องเที่ยว
2. เงื่อนไข กฎเกณฑ์ นโยบายประเทศเพื่อนบ้านไม่ชัดเจนทำให้ไม่เอื้อต่อข้อตกลงและความร่วมมือซึ่งกันและกัน
3. ไม่ได้รับการระบุเป็นจังหวัดท่องเที่ยวหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
4. ประเทศเพื่อนบ้านยังขาดเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงภายใน
5. ระบบคมนาคมระหว่างประเทศยังไม่สะดวกและปลอดภัย
6. ความแตกต่างด้านเศรษฐกิจและระดับการพัฒนาของประเทศต่างๆในอนุภูมิภาคทำให้เกิดปัญหาด้านความร่วมมือและผลประโยชน์
7. ความเจริญเติบโตของอารยธรรมตะวันตกส่งผลทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเสื่อมลงและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเปลี่ยนไป

2.4.7 การจัดการเมืองท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นแนวคิดที่มีมานานแล้ว และได้ขยายตัวเป็นการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มหรือคณะบุคคลประมาณกลางศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่อเมริกามีการท่องเที่ยวทางรถไฟ และสภาพการคมนาคมปัจจุบันทำให้การท่องเที่ยวราคาถูกลง ง่าย สะดวก นักท่องเที่ยวสามารถเลือกจุดหมายปลายทางหรือเมืองท่องเที่ยวเองได้ ธุรกิจการท่องเที่ยวจึงทำให้โลกเสมือนหนึ่งแคบลงเช่นเดียวกับระบบการสื่อสารทางไกลและคอมพิวเตอร์

องค์ประกอบ 3 ประการ ของนิเวศเมืองท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเมืองหรือสถานที่ท่องเที่ยว

1) นักท่องเที่ยว (Tourist) หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยปกติ นักท่องเที่ยวต้องการเห็นหรือมีประสบการณ์ในสิ่งที่แตกต่างจากที่ตนเองเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น มรดกทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม สัญลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น หรือเมืองแห่งประวัติศาสตร์ เช่น หอไอเฟล (Eiffel Tower) สะพาน (Tower Bridge) กรุงวาติกัน (The Vatican) กรุงปราก (Prague) กรุงเยรูซาเลม (Jerusalem) กรุงเอเธนส์ (Athens) เป็นต้น หรือโลกแห่งจินตนาการ เช่น Disneyland Las Vegas ฯลฯ

2) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourist Industry) ซึ่งปัจจุบันมีบริษัท ตัวแทนที่เป็นเครือข่ายหรือบริษัทร่วมทุนธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติและสถาบันที่สนับสนุนการผลิตและบริการด้านการท่องเที่ยวมากมายทั่วโลก ตลอดจนมีการวางแผนร่วมกันด้านการแข่งขันลดราคาหรือค่าใช้จ่ายระหว่างเมืองท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อดึงดูดลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหรือเพื่อธุรกิจล้วนแต่มีประโยชน์ด้านเศรษฐกิจสำหรับเมืองท่องเที่ยว

3) เมืองท่องเที่ยว (Cities) แยกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

(1) การปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมและดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งทางด้านผลิตและภาพลักษณ์ของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพลักษณ์เชิงลบ เช่น เรื่องอาชญากรรม ความยากจน อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่ไม่น่าดู ประชากรหนาแน่นมากเกินไป เป็นต้น ซึ่งเมืองท่องเที่ยวบางแห่งได้สร้างบริเวณสำหรับนักท่องเที่ยวให้มีความรู้สึกปลอดภัย ส่วนเมืองโบราณ เช่น โรม เยรูซาเลม ซึ่งมีชื่อเสียงที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว จึงไม่มีปัญหาด้านการปรับเปลี่ยน

(2) มาตรฐานต่างๆ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โรงแรม ของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ท้องถิ่น สถานที่ที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นสำหรับให้นักท่องเที่ยวถ่ายรูป

(3) ความเหมือนหรือความต่าง รูปแบบของการท่องเที่ยวเหมือนกันทั่วโลก

ส่วนเมืองหรือสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกัน แต่ละเมืองมีลักษณะเฉพาะ (Feinstein and Dennis. 1999 : 1-17)

2.5 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาสังคมโลก นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เริ่มตั้งแต่สหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Human Environment) ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่าให้ฟุ่มเฟือยมากนัก และต่อมาในปี พ.ศ. 2526 สหประชาชาติได้จัดตั้งสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development หรือเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า Brundtland Commission) โดยเรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติ รวมทั้งได้เสนอว่ามนุษยชาติสามารถที่จะทำให้เกิด "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ขึ้นมาได้

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น เมื่อสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development : UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ซึ่งผลการประชุมนี้ ผู้แทนของ 178 ประเทศรวมทั้งประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรอง แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทของโลกที่ประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นความสำคัญที่จะร่วมกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก จากแผนปฏิบัติการ 21 ข้างต้น ประเทศไทยรับเอาเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้าร่วมดำเนินการด้วยโดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) นอกจากนี้จะมุ่งเน้น "คน" เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เน้นชุมชนเข้มแข็ง

มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายประการ "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ภาษาอังกฤษเรียกว่า Sustainable Development

สมัชชาโลกจาก World Commission on Environment (2526) ซึ่งเสนอแนะว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง"

สำหรับประเทศไทยมีนักวิชาการหลายคนพยายามอธิบายแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2546 : 65) ได้อธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพอดีกันยี่หนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ"

นอกจากนี้ การจัดทำข้อเสนอของประเทศไทยในการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นคร โจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ เมื่อเดือนกันยายน 2545 คณะอนุกรรมการกำกับการอนุวัติตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาที่ยั่งยืน ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้หาข้อยุติด้านคำนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทยด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างเท่าเทียมกัน"

แนวความคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมกระทำพร้อมๆ กันและเกิดการพัฒนาอย่างกลมกลืนระหว่างระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม-วัฒนธรรม ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องยึดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการในอนาคตควบคู่กับปัจจุบัน และศักยภาพในการรองรับของพื้นที่พัฒนา

แนวความคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1970 (พ.ศ. 2513) และปรากฏหลักฐานเด่นชัดขึ้นใน ค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) และแนวคิดหลักนี้ก่อให้เกิดแนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533)

การศึกษาขององค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวโลกไว้ว่า (ซูลิทธิ ชูชาติ. 2548 : 93-94)

ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493) มีนักท่องเที่ยวทั่วโลกจำนวน 25 ล้านคน

ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) มีจำนวน 69 ล้านคน

ค.ศ. 1790 (พ.ศ. 2513) มีจำนวน 166 ล้านคน

องค์การท่องเที่ยวโลกได้พยากรณ์ว่าในปี ค.ศ.2000 (พ.ศ. 2543) จะมีนักท่องเที่ยวทั่วโลก 661 ล้านคน

ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) จะมีจำนวน 937 ล้านคน

ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) จะมีจำนวน 1,602 ล้านคน

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก เช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับการเสนอขายผลผลิตด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพและสังคมวัฒนธรรม ความมั่นคง ความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยว การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวย่อมส่งผลกระทบต่อทำลายสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อความไม่ยั่งยืนของทรัพยากร ดังนั้นจึงเกิดแนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แนวความคิดเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1965 (พ.ศ. 2506) และมีนักวิชาการได้เสนอความหมาย แนวคิด การปฏิบัติไว้ได้แก่

Hetzer ได้อธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมโดยได้เสนอแนะให้การท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการได้แก่ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ. 2548 : 97; อ้างอิงจาก David A. Fennell. *Ecotourism : an Introduction*. 1999 : 31)

1. การท่องเที่ยวต้องกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
2. การท่องเที่ยวต้องเคารพในวัฒนธรรมของท้องถิ่น และกระทบต่อวัฒนธรรมดังกล่าว น้อยที่สุด
3. การท่องเที่ยวต้องยอมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์มากที่สุด
4. นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจากกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว

Swarbrooke (ชูสิทธิ์ ชูชาติ. 2548 : 98; อ้างอิงจาก J. Swarbrooke. *Sustainable Tourism Management*. 1998 : 13) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากร และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและโครงสร้างทางสังคมของชุมชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่ต่อต้านการเจริญเติบโตอันเนื่องมาจากการพัฒนาแต่ต้องเน้นข้อจำกัดของการเจริญเติบโตและการท่องเที่ยวต้องจัดการบริหารภายใต้ข้อจำกัดนี้
2. ต้องจัดการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์
3. ต้องคำนึงถึงผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น
4. การจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมิได้มุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่รวมถึงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการบริการ
5. ให้ความสำคัญกับความต้องการที่ทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ แต่ต้องอยู่ภายใต้

ความเสมอภาคและยุติธรรม

Rogers and Slinn (ชูสิทธิ์ ชูชาติ. 2548 : 98-99 ; อ้างอิงจาก Anthea Rogers and Judy Slinn. *Tourism : Management of Facilities*. 1993 : 162-163) กล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนและการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามข้อตกลงระหว่างประเทศประกอบด้วยหลักการต่อไปนี้

1. สิ่งแวดล้อมเป็นทรัพย์สินสำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อการท่องเที่ยวต้องรักษาไว้ให้มีสภาพเหมือนเดิมสำหรับลูกหลานในอนาคต มิใช่ถูกทำลายในระยะสั้น
  2. การท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมที่อำนวยความสะดวกนี้ให้กับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเสมอภาคเท่ากับนักท่องเที่ยว หมายความว่า มิใช่ให้นักท่องเที่ยวแสวงหาผลประโยชน์จากชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวอย่างเดียว ชุมชนควรได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันจากการท่องเที่ยว
  3. การจัดการเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อมต้องส่งผลต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายทรัพยากรก่อให้เกิดผลเสียหายในอนาคตหรือส่งผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม
  4. กิจกรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะยอมรับสภาพธรรมชาติและลักษณะของสถานที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของกิจกรรมหรือการพัฒนาดังกล่าว กล่าวคือ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวใดเปราะบางทางธรรมชาติมากเกินไปก็ควรพัฒนาสถานที่นั้นภายในขอบเขตและให้ผลกระทบต่อธรรมชาติน้อยที่สุด เช่น จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จำกัดกิจกรรมและเวลาของการท่องเที่ยว
  5. ความกลมกลืนที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวต้องเกิดจากความต้องการของนักท่องเที่ยวประชาชนในท้องถิ่นและสถานที่ท่องเที่ยว
  6. การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต้องไม่ทำลายหลักการของการพัฒนาแบบยั่งยืน
  7. องค์กรด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว องค์กรในท้องถิ่นและองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมต้องยอมรับในหลักการดังกล่าวและต้องปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่แท้จริง
- แนวคิดนี้จึงเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนาแบบยั่งยืนและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ในการประชุมองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on the Environment and Development) ที่ประเทศบราซิล เมื่อ ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ที่ประชุมได้อภิปรายและสรุปว่าประเทศที่ร่ำรวยควรคำนึง เอาใจใส่เกี่ยวกับคุณภาพของชีวิต การสร้างรายได้ต่อบุคคลที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและควรจัดงบประมาณเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม การทำให้สิ่งแวดล้อมได้รับความเสียหายย่อมมีผลกระทบต่อระบบนิเวศของโลก ทั้งนี้ภาครัฐและเอกชนต้องสนองนโยบายการท่องเที่ยวแบบทางเลือกประกอบกับผู้บริโภครุ่นใหม่มีจิตใจที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวจึงต้องปรับเปลี่ยน ปัจจุบันมีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว

ที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลายรูปแบบได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม (Social-Cultural) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชม และศึกษาวัฒนธรรมประเพณี ที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการมีจิตสำนึก ต่อการรักษา สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การเที่ยวชมประเพณีในราชสำนัก (ประเพณีหลวง) หรือประเพณีพื้นบ้าน และการท่องเที่ยวชมวิถีในหมู่บ้านช้าง หมู่บ้านทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) คือ การท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เช่น สวนผลไม้ สวนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ เป็นต้น ซึ่งสถานที่เหล่านี้จะจัดเตรียมพื้นที่บางส่วน เพื่อเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม และมีโอกาสหาประสบการณ์ใหม่จากกิจกรรมปกติของฟาร์ม เช่น การเก็บผลไม้จากต้น การเกี่ยวข้าว การเก็บผัก เป็นต้น มีการจัดวิทยากรเพื่อบรรยายหรืออธิบายวิธีการทำงานของสวนเกษตร หรือฟาร์มนั้น

4. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบผสมผสานในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ โดยมีกิจกรรมเพื่อการรักษาสุขภาพเป็นกิจกรรมสำคัญในการท่องเที่ยวนั้น เช่น การพักผ่อนในรีสอร์ทที่มีบริการรักษาสุขภาพการท่องเที่ยวที่มีโปรแกรมการรับประทานอาหารชีวจิต อาหารมังสวิรัต การฝึกสมาธิ การฝึกออกกำลังกาย เป็นต้น มักมีกำหนดเวลาช่วงหนึ่งเพื่อให้เกิดผล เช่น 7 วัน 5 วัน หรือ 3 วัน

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ในปัจจุบัน สามารถแบ่งความหมายตามวัตถุประสงค์ได้ 2 ประเภท คือ

4.1 การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดรักษาโรคหรือฟื้นฟูสุขภาพต่างๆที่หลากหลายรวมทั้งการทำฟัน การผ่าตัดเสริมความงาม หรือการผ่าตัดแปลงเพศ ฯลฯ ในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล

4.2 การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีการจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพอันประกอบด้วยกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเดินทางไปในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และพักผ่อนในโรงแรม รีสอร์ทหรือศูนย์สุขภาพซึ่งมีการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่นั้นๆ จัดขึ้น อาทิ การนวดแผนไทย การอบสมุนไพรไทย

กิจกรรมบริการสุขภาพบำบัด (Aroma Therapy) การบริการอาบน้ำแร่ (Spa) เป็นต้น ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

5. การท่องเที่ยวทางทะเล (Marine Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเลโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

6. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาคมในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามรูปแบบการท่องเที่ยวทั้ง 6 รูปแบบนี้จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องประกอบด้วย 3 มิติคือ

1. การจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน
2. การจัดการด้านเศรษฐกิจให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้
3. การจัดการด้านสังคมและวัฒนธรรมให้กระทบน้อยที่สุด

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไม่ใช่การขายวัฒนธรรมแต่ควรอนุรักษ์วัฒนธรรมตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ต่อไปชั่วลูกหลาน กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเกิดขึ้นจากผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน (Plan) กระทำกิจกรรม (Do) วิเคราะห์ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงทำใหม่ (Action) องค์การภาครัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน กลุ่มองค์กรอิสระ สื่อมวลชน ผู้เชี่ยวชาญ นักท่องเที่ยวและอาสาสมัครต้องร่วมกันเสริมสร้างกิจกรรมเพื่อวางเป้าหมายสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานร่วมกันย่อมทำให้เกิดผลต่อเนื่องดังนี้

1. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียทั้งคนในชุมชนและผู้ประกอบการ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลผลิตที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาในท้องถิ่น

2. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม การวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียหลายๆสาขา ย่อมทำให้เกิดกฎ กติกาหรือข้อตกลงที่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ดังนั้นทรัพยากรจึงถูกใช้อย่างประหยัดเกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนส่วนมาก และสิ้นเปลืองน้อยที่สุด

3. ความยั่งยืนทางด้านสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมีศักยภาพในการรองรับ ถ้าเกินศักยภาพอาจก่อให้เกิดการสูญเสียหรือล่มสลาย จุดจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวและการสร้างสถานบริการด้านการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับเพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง (2547 : 15) ยังได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับเมืองยั่งยืนกรณีเมืองนาราและบาหลีว่า บทบาทของนโยบายระดับชาติ นโยบายระดับเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาเมืองยั่งยืน การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและพลเมือง นโยบายของรัฐบาลมีความสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดแนวคิดในการเก็บรักษาเมืองในบางแง่มุม ... วิสัยทัศน์ของการบริหารจัดการเมืองและเทศบัญญัติล้วนมีความสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความเคลื่อนไหวของพลเมืองในการอนุรักษ์

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมุ่งพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐบาล เอกชน นักท่องเที่ยว ชุมชนในท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวคือต้องการให้การท่องเที่ยวทุกรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การค้าชายแดนและการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกและใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าได้แก่

ทูลกัน อุณวิจิตรและคณะ (2548) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเดินทางและลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตลาดนักท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวจังหวัดเชียงรายช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงมกราคม และแหล่งท่องเที่ยวที่ชอบมากที่สุด คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ชายแดนแม่สาย ดอยตุง สามเหลี่ยมทองคำ และภูชี้ฟ้า

นาถพิมล วาดสันทัด (2545) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์ทางการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ และพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลโดย

การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยว และบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์ เชียงแสนพบว่า เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสนมีจุดแข็งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวคือมีเอกลักษณ์ มีประวัติศาสตร์และโบราณสถานที่น่าสนใจ แต่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนคือสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค การบริหารจัดการ การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ สำหรับโอกาสในการพัฒนา คือ หน่วยงานราชการมีนโยบาย แผนงาน และให้การสนับสนุนการท่องเที่ยว เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสนตลอดจนการค้าขายกับประเทศจีนมีความเจริญทางด้านอุปสรรคต่อการพัฒนา คือ ขาดงบประมาณ ประชาชนขาดจิตสำนึกในการหวงแหนมรดกทางการท่องเที่ยว บุคลากรไม่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ส่วนการพัฒนาด้านกลยุทธ์ทางการตลาด เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสนพบว่า จะต้องมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นเป็นแหล่งเมืองประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์และมีเอกลักษณ์ ตลอดจนมีการปรับปรุงสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ดีขึ้น สำหรับราคาของการเข้าชมสถานที่นั้นต้องกำหนดราคาให้สูงขึ้นให้เหมาะสมกับคุณค่าของผลิตภัณฑ์ มีการกำหนดราคาให้มีความหลากหลายและควรเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า ผ่านอินเทอร์เน็ต ควรเพิ่มการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น

ก้าไลทอง ปันนา (2543) ศึกษาเรื่องผลกระทบจากการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่มีต่อชุมชนในกำแพงเมืองเก่าเชียงแสนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบและแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนที่เกิดจากการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามโครงการบูรณะและอนุรักษ์ เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบจำนวน 16 รายซึ่งพบว่าการดำเนินงานตามโครงการส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ และสังคมทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์และที่เป็นปัญหา ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการ การประสานความร่วมมือในหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งศิลปกรรมและได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจประโยชน์ของการอนุรักษ์ ทำได้โดยการรณรงค์ให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในด้านที่เป็นเอกลักษณ์ สนับสนุนให้มีการประดิษฐ์กรรมพื้นบ้านเป็นสินค้าที่ระลึก ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง บริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วยตนเอง

ภูสวัสด์ สุขเลี้ยง (2545) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา หมู่บ้านห้วยโป่งผาลาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงคุณค่า ความสำคัญ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ บริบทชุมชน วัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณีที่สืบทอด

ต่อกันมา และเพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของบ้านห้วยโป่งผาลาด(ชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอดำ) ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ การสำรวจ และสังเกตอย่างมีส่วนร่วมแก่กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำทางพิธีกรรม ผู้อาวุโส เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการศึกษาวีธีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณีของชุมชนบ้านห้วยโป่งผาลาด พบว่า วัฒนธรรมเฉพาะของชาวเขาชนเผ่ามูเซอดำยังคงสืบทอดวัฒนธรรมการแต่งกายโดยผู้ชายแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำทั้งชุด ผู้หญิงสวมชุดสีดำยาวตกแต่งด้วยผ้าสีขาวที่บริเวณแขนและสาบเสื้อมีการสืบทอดประเพณีปีใหม่เรียกว่า “เขอะจาเว” ตรงกับช่วงตรุษจีนและพิธีกรรมอื่นๆที่สำคัญ ชาวมูเซอดำมีความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตและการทำมาหากินสิ่งเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดบอกกล่าวกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นอกเหนือจากนี้ยังพบว่าบ้านห้วยโป่งผาลาดมีศักยภาพในด้านคุณค่าทางการศึกษา ความปลอดภัย สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และมีศักยภาพด้านพื้นที่ในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ศักยภาพความพร้อมของบุคลากรควรมีการปรับปรุงและต้องมีการเพิ่มเติมด้านสาธารณูปโภคขั้นสูงในสิ่งต่างๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าที่ระลึก และศูนย์บริการข่าวสาร ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว

วาลิกา แสนคำ (2545) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวงอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวงและหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์จากกลุ่มชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

ผลการศึกษาพบว่าบ้านเปียงหลวงมีความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ด้านวัฒนธรรมมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งยังมีความสวยงามตามธรรมชาติอันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่และพบว่าบ้านเปียงหลวงมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบถ้วนเพียงพอสำหรับรองรับการท่องเที่ยวแต่ควรมีการปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น เช่น ศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว และห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว

ส่วนแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของบ้านเปียงหลวงได้ แบ่งออก 4 แนวทาง ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาการจัดรายการนำเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในชุมชน
2. การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ซึ่งบริหารจัดการโดยคณะกรรมการของกลุ่มสมาชิกในชุมชน
3. การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนใกล้เคียง

4. จัดเทศกาลดอกนางพญาเสือโคร่งบานเพื่อเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว

เนตรชนก นันท์ (2544) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนวัดพระบาทห้วยต้มในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และศึกษาหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนวัดพระบาทห้วยต้มซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มจากกลุ่มตัวอย่างดังนี้ ผู้นำอย่างเป็นทางการประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้นำแบบไม่เป็นทางการคือ ตัวแทนจากกลุ่มวิชาชีพ ผู้อาวุโสหรือผู้รู้ของชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ

ผลการศึกษาด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนวัดพระบาทห้วยต้มในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่ามีครบทั้ง 3 ด้านคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก แต่พบจุดอ่อน 2 จุดในองค์ประกอบสิ่งอำนวยความสะดวกคือการให้บริการอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่หลากหลาย และขาดการให้บริการด้านข้อมูล ด้านแนวทางการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมใน 4 ด้าน คือการจัดการด้านการจัดโครงสร้างองค์การการท่องเที่ยว การจัดการด้านบุคลากร การจัดระบบการดำเนินงานและการจัดรายการนำเที่ยว ผู้วิจัยพบว่าข้อจำกัดคือ ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนแห่งนี้เพราะยังไม่มี การประชาสัมพันธ์เพียงพอ ส่งผลให้ชุมชนไม่มีโอกาสฝึกทักษะในการลงมือปฏิบัติการ จึงควรมีการศึกษาหรือการทำวิจัยด้านการตลาดสำหรับชุมชนวัดพระบาทห้วยต้มต่อไป

สุวณี ทรัพย์พิบูลย์ผล (2544) ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนปกาสัยอโยธยา(กระเหรี่ยง) บ้านแม่กลางหลวงและบ้านอ่าวกาน้อย อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น และศึกษาถึงผลกระทบด้านบวกและด้านลบต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนโดยศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนกระเหรี่ยงบ้านแม่กลางหลวงและบ้านอ่าวกาน้อย อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม

จากการศึกษาพบว่าโครงสร้างหลักทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนกระเหรี่ยงมิได้เปลี่ยนแปลงไปมากนักแต่ได้มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน ชุมชนยังคงไว้ซึ่งระบบการผลิตแบบเลี้ยงตนเองและคงความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้นำมาซึ่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบในทางสังคมวัฒนธรรม ในเชิงบวกได้สร้าง

ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชนเผ่า ก่อให้เกิดการสร้างงาน ยกกระดับมาตรฐานการครองชีพ สนับสนุนการศึกษาและการหมุนเวียนเงินตราในชุมชน ส่วนผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก ช่วยยับยั้งการตัดไม้ทำลายป่า ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบเชิงลบ คือเกิดมลภาวะ เช่น ขยะมูลฝอย การรบกวนระบบนิเวศและรบกวนความเป็นส่วนตัวหรืออิสระในการใช้พื้นที่ของชุมชนโดยส่วนรวม ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นกิจกรรมทางเลือกสำหรับพัฒนาเศรษฐกิจใน ลักษณะธุรกิจชุมชนพร้อมๆกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อนุชา ปัญจพันธ์ (2545) ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนของชุมชน บนพื้นที่สูง : กรณีศึกษาตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสอดคล้องของแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย กับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศึกษาถึงการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อย เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มคือ คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลผาช้างน้อย ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อยเป็นการดำเนินงาน โดยมีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สภาพแหล่งท่องเที่ยวมีป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ลักษณะกิจกรรมคือ การเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ การพักผ่อน โดยจัดให้มีการศึกษาและสร้างจิตสำนึก สภาพปัญหาที่สำคัญ คือ การบุกรุกพื้นที่ป่า เกิดไฟไหม้ป่า ขาดมาตรการควบคุมเสียงอีกทีก็ ขาดป้ายสื่อความหมาย ธรรมชาติ เส้นทางเดินป่ายังไม่ปลอดภัย ประชาสัมพันธ์ขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งชุมชนมีโอกาสน้อย ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ส่วนการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตำบลผาช้างน้อยสอดคล้องกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2 แนวทาง ได้แก่ การจัดการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก และการจัดการด้านการส่งเสริมให้ เอกชนหรือประชาชนท้องถิ่นเข้ามาลงทุน สำหรับแนวทางที่ไม่สอดคล้องพบ 4 แนวทาง ได้แก่ การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น การจัดการโดยตรงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว การจัดการส่งเสริมตลาดและการท่องเที่ยว ส่วนด้านแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของตำบลผาช้างน้อยเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมควรดำเนินการได้แก่ ประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ของพื้นที่ กำหนดมาตรการควบคุมเสียง วางแผนการจัดการขยะ ของเสียภายในชุมชน จัดให้มี คู่มือเกี่ยวกับระบบนิเวศให้นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผนการท่องเที่ยวมากขึ้นและ

สร้างเครือข่ายกับองค์กรที่สนับสนุนการท่องเที่ยว

สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ (2544) ศึกษาเรื่องการจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม และเพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมกับธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้นำแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว นักธุรกิจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต แบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านแม่กำปองมีศักยภาพและความพร้อมอยู่ในระดับดี ทั้งในสิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และความสามารถในการเข้าถึง แต่มีข้อจำกัดในด้านกายภาพที่ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ ส่วนศักยภาพและความพร้อมของธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการ ความปลอดภัยและการตลาด อยู่ในระดับที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี สำหรับปัญหาและอุปสรรคพบใน 4 ประเด็นคือ ด้านกายภาพของพื้นที่ การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม รูปแบบการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม และการตลาด ซึ่งปัญหาดังกล่าวนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านกำปองต่อไป

ราเมศวร์ พรหมชาติ (2545) ศึกษาเรื่องความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษาบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีประเด็นคือ การมีส่วนร่วมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการบริการท่องเที่ยว และด้านการตลาดการท่องเที่ยว รวมถึงความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยว และด้านการตลาดการท่องเที่ยวในระดับน้อยทุกขั้นตอน ส่วนการศึกษาความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพ ระดับการศึกษาและความแตกต่างในภูมิฐานะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแตกต่างกัน

กรวรรณ์ สังข์กร และ สุพัฒน์ ไตรวัจจณณ์ชัยกุล (มปป.) ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบจาก

การเป็นเมืองท่าของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของอันอาจเกิดขึ้นจากการเป็นเมืองท่า และเพื่อหาแนวทางและมาตรการสนับสนุนแผนงานและกิจกรรมในการรองรับการเป็นเมืองท่าของภาครัฐ ตลอดจนกำหนดรูปแบบและเสนอแนะบทบาทต่อภาคเอกชน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์ตัวแทนจากหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชนของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่าท่าเรือที่เกิดขึ้นไม่ได้ส่งผลกระทบด้านสังคมมากนัก เนื่องจากทั้ง 2 พื้นที่ที่มีการทำการค้าชายแดนมานาน ดังนั้นจึงมีเรือสินค้าและรถบรรทุกเข้ามาในชุมชนเป็นจำนวนมาก ท่าเรือเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมารับรองรับการค้าที่เพิ่มมากขึ้น ด้านวัฒนธรรมมีการหลงไหลและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างประเทศเพื่อนบ้านและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อเมืองประวัติศาสตร์โบราณอันทรงคุณค่าของเชียงแสนด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มการค้าเงินธุรกิจการค้า การลงทุนสูงขึ้นเรื่อยๆทั้งการค้า การลงทุนชายแดนและเศรษฐกิจของชุมชนของอำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของ ด้านการท่องเที่ยวเพราะการเป็นเมืองท่าประกอบกับได้มีการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจไปเยี่ยมชมทั้ง 2 อำเภอมากขึ้นกว่าเดิม ขณะเดียวกันผลกระทบด้านสังคมเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ปัญหาอาชญากรรม การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ยาเสพติด ด้านเศรษฐกิจทำให้มีสินค้าจากประเทศจีนมากขึ้น และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการระเบิดเกาะแก่งเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินเรือทำให้ระบบนิเวศของแม่น้ำโขงเปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตามทั้งภาครัฐ เอกชนควรให้ความสำคัญในการร่วมมือกันพัฒนาเมืองท่าเชียงแสนและเชียงของในด้านต่างๆ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและประเทศชาติต่อไป

องอาจ สุขุมมาลวรรณ (2545) ศึกษาเรื่องการค้าชายแดนไทย - จีน ตอนใต้ : กรณีศึกษาอำเภอแม่สายและเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระบบการค้า การชำระเงิน บทบาทเงินสกุลบาท ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค รวมถึงเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนระหว่างไทย - จีนตอนใต้โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่าระบบการค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้ในเขตอำเภอแม่สายและเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จำแนกเป็นผู้ประกอบการฝ่ายไทยและจีน ในกรณีผู้ประกอบการฝ่ายไทย การส่งออกสินค้าส่วนใหญ่เป็นการค้าผ่านพิธีการทางศุลกากร เนื่องจากผู้ประกอบการต้องการสิทธิประโยชน์ทางภาษี การนำเข้า ส่วนใหญ่เป็นเป็นการค้าที่ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร ส่วนผู้ประกอบการฝ่าย

จีน การส่งออกสินค้าส่วนใหญ่ผ่านพิธีการทางศุลกากร เนื่องจากทางการจีนส่งเสริมการส่งออก ส่วนการนำเข้าสินค้าจากไทยมีการแจ้งต่อทางการว่าสินค้าที่นำเข้าจากไทยเป็นสินค้าจากประเทศ พม่าและลาว เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศมีแนวชายแดนที่ติดต่อกับประเทศจีนจึงได้รับสิทธิพิเศษในการลดอัตราภาษีนำเข้าลงเหลือกึ่งหนึ่งจากอัตราปกติ การค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้ส่วนใหญ่ กระทำกันตามแนวชายแดนไทยส่วนที่เหลือเป็นการค้าผ่านตัวแทน และใช้เงินสดทั้งสกุลหยวน และบาทเป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้า

กมล ธิฉลาด. (2547 : 56) ศึกษากระบวนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงราย : บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ทราบกระบวนการและขั้นตอนในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายในบทบาท และหน้าที่ของสำนักงานจังหวัดเชียงราย สนับสนุนต่อความสำเร็จและปัญหาอุปสรรค การดำเนินงาน จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย ทราบบทบาทหน้าที่ของสำนักงานจังหวัดเชียงราย ด้านการประสานการดำเนินงานการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงรายและเพื่อ เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ข้อจำกัดในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย มีปัญหาด้าน ความล่าช้าในการวางผังเมือง ไม่สามารถหาข้อยุติการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการค้า ชายแดนบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่สอง การพัฒนาท่าเทียบเรือเชียงแสนพื้นที่หลังท่าเรือ การใช้พื้นที่สร้างอาคารด่านศุลกากรท่าเรือเชียงของ รวมทั้งกฎหมายในปัจจุบันไม่เอื้อจูงใจใน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ขาดการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษ ขาดการประสานงานที่ดี ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับสำนักงานจังหวัด เชียงราย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัด เชียงราย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ศึกษาผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม และเพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัด เชียงราย เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การสังเกต การเสวนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ผู้นำชุมชน เยาวชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตัวแทนจากองค์กรอิสระหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมทั้งภาครัฐและเอกชนและค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่ที่อาศัยอยู่ใน 4 อำเภอของจังหวัด เชียงราย ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้นำชุมชน เยาวชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตัวแทนจาก องค์กรอิสระหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งได้ทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1) ผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 400 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 อำเภอๆ ละ 100 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ได้แก่

(1) ผู้นำชุมชน เช่น นายกเทศมนตรี/องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 150 คน

(2) เยาวชน จำนวน 80 คน

- (3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 100 คน
- (4) ตัวแทนจากองค์กรอิสระ จำนวน 70 คน
- 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก
  - (1) ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน
  - (2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน
  - (3) เยาวชน จำนวน 10 คน
  - (4) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม จำนวน 10 คน
  - (5) ตัวแทนจากองค์กรอิสระ จำนวน 5 คน
  - (6) ผู้อาวุโส จำนวน 10 คน
- 3) การเสวนากลุ่ม
  - (1) ผู้นำชุมชน เช่น นายกเทศมนตรี/องค์การบริหารส่วนตำบล 5 คน
  - (2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน
  - (3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 5 คน
  - (4) ตัวแทนจากองค์กรอิสระ จำนวน 5 คน
  - (5) เยาวชน จำนวน 5 คน

3.2 วิธีการศึกษา

3.2.1 การศึกษาเอกสาร (Desk Study) เพื่อทบทวนความรู้จากเอกสาร รายงานการวิจัย รวมทั้งหน่วยงานของราชการและเอกชนที่อาจใช้เป็นแหล่งข้อมูลได้

3.2.2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมอย่างกว้างๆ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

3.2.3 การเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีการระดมความคิดเห็น อภิปรายในเรื่องแนวทางการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นหลักๆ ของกลุ่มเป้าหมาย

3.2.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับผลของการพัฒนา ทิศทางการพัฒนาและรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย

3.2.5 การสังเกต (Observation)

3.2.6 การจัดเวทีเสวนา (Community Forums)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การเสวนากลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ต้องการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามแบบสำรวจ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ จำนวน 3 ข้อ

การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เยาวชน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ตัวแทนจากองค์กรอิสระ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบทิศทางการพัฒนาจังหวัดเชียงรายที่เหมาะสม

การเสวนากลุ่ม เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้งๆ ละ 10 คน จำนวน 20 คน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับผลของการพัฒนาและหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการตรวจสอบและรายงานผลข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จาก แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทราบบรรยากาศและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

การจัดเวทีเสวนาเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 4 เวที จาก 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ โดยการนำเสนอที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และการเสวนากลุ่มเพื่อให้เวทีเสวนาตรวจสอบ เพิ่มเติมข้อมูลและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาต่อไป

3.3.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1) การสร้างแบบสอบถาม มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และยุทธศาสตร์การพัฒนา

(2) ประชุมหารือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อุตสาหกรรม สำนักงานจังหวัดเชียงราย องค์การบริหารส่วนจังหวัด และสถาบันการศึกษา มีการระดมความคิดเห็นเพื่อหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2548

(3) กำหนดโครงสร้าง เนื้อหา รายละเอียดของข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมและจากการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม

(4) ประชุมคณะวิจัยเพื่อตรวจสอบรายละเอียดของแบบสอบถามพร้อมกำหนดวัน เวลาที่จะทดสอบแบบสอบถาม

(5) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุมของเนื้อหา พร้อมทั้งขอแนะนำ จากนั้นนำแบบสอบถามมาแก้ไข ปรับปรุง

(6) นำแบบสอบถามที่แก้ไข ปรับปรุงแล้วทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่อำเภอแม่จัน จำนวน 30 ชุด ในวันที่ 7 ธันวาคม 2548

(7) นำแบบสอบถามที่ได้จากการทดสอบมาตรวจสอบกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาความเชื่อมั่น พร้อมทั้งปรับปรุง แก้ไขให้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2) การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

(1) ศึกษาและกำหนดประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ทิศทางการพัฒนา รูปแบบของการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ปัญหาและอุปสรรคต่างๆตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น นำข้อมูลมาสร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(2) ประชุมคณะวิจัยเพื่อตรวจสอบรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ พร้อมกำหนดวัน เวลาที่จะทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีวิธีการดังนี้

ผู้วิจัยทำการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 400 ชุด โดยกำหนดระยะเวลาในการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 อำเภอ คือ ระหว่างวันที่ 21-24 ธันวาคม 2548 และเก็บแบบสอบถามคืนในวันที่ 26-28 ธันวาคม 2548

3.4.2 ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 382 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.5

3.4.3 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเสวนากลุ่ม/การจัดเวที

3.5 การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

3.5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงราย จากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละและความถี่ ส่วนความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดหมวดหมู่ แยกประเภทและสรุปตีความเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์และคำถามข้อที่ 1

3.5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสม ผลการพัฒนา แนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และเวทีเสวนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่แยกประเภทและสรุปตีความเชิงพรรณนาเพื่อตอบวัตถุประสงค์และคำถามข้อที่ 2

3.5.3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและเวทีเสวนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่แยกประเภทและสรุปตีความเชิงพรรณนาเพื่อตอบวัตถุประสงค์และคำถามข้อที่ 3

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนในสี่อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของที่มีต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม เพื่อศึกษาผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม และเพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอ ดังนี้

ส่วนที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ที่ได้จากแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และเวทีเสวนา

ส่วนที่ 4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ปัญหาและข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อมูลทั่วไปและความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ภูมิลำเนา สถานที่ทำงาน ระดับการศึกษา ดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(n=382)	ร้อยละ
1. เพศ ชาย	223	58.4
หญิง	159	41.6
2. อายุ 15-24 ปี	39	10.2
25-34 ปี	102	26.7
35-44 ปี	107	28.0
45-54 ปี	95	24.9
55-64 ปี	36	9.4
65 ปีขึ้นไป	3	0.8
3. ระดับการศึกษา ประถมศึกษา	69	18.1
มัธยมศึกษา	66	17.2
ปริญญาตรี	199	52.1
ปริญญาโท	22	5.8
ปริญญาเอก	1	0.3
อื่นๆ	25	6.5

จากตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 58.4 เพศหญิง ร้อยละ 41.6 มีอายุอยู่ระหว่าง 35-44 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 25-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.7

การศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 52.1 รองลงมาเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 18.1 และ 17.3 ตามลำดับ ส่วนการศึกษาระดับปริญญาเอกนั้นพบน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 0.3 เท่านั้น และการศึกษาในระดับอื่นๆ มีร้อยละ 6.5 เช่น ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส)

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(n=382)	ร้อยละ
4. อาชีพ ค้าขาย	23	6.0
รับจ้าง	63	16.5
รับราชการ/พนักงานรัฐ	189	49.5
เอกชน/รัฐวิสาหกิจ	16	4.2
อื่นๆ	91	23.8
5. รายได้ 3,000-5,000 บาท	102	26.7
5,001-10,000 บาท	114	29.8
10,001-15,000 บาท	57	14.9
15,001-20,000 บาท	35	9.2
20,001 บาทขึ้นไป	74	19.4
6. ภูมิลำเนา อำเภอเมือง	92	24.1
อำเภอแม่สาย	88	23.0
อำเภอเชียงแสน	89	23.3
อำเภอเชียงของ	82	21.5
อื่นๆ	31	8.1
7. สถานที่ทำงาน อำเภอเมือง	100	26.2
อำเภอแม่สาย	91	23.8
อำเภอเชียงแสน	100	26.2
อำเภอเชียงของ	91	23.8

จากตาราง 2 พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ ร้อยละ 49.5 รองลงมาเป็นอาชีพอื่นๆ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอื่นๆคิดเป็นร้อยละ 23.8 ส่วนอาชีพที่มีน้อยที่สุดคือพนักงานเอกชนหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ เพียงร้อยละ 4.2

รายได้ ส่วนใหญ่มีรายได้ประมาณ 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.8 รองลงมาคือประมาณ 3,000-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.7 และ 20,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.4 ตามลำดับ

ภูมิลำเนาของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในอำเภอเมืองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.1 รองลงมาคืออำเภอเชียงแสน อำเภอแม่สายและอำเภอเชียงของ คิดเป็นร้อยละ 23.3 23.0 และ 21.5 ตามลำดับ ส่วนภูมิลำเนาอื่นๆ เช่น จังหวัดพะเยา เชียงใหม่ อำเภอแม่จันและเวียงชัย คิดเป็นร้อยละ 8.1 และสถานที่ทำงานอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอเชียงแสนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.2 เท่ากัน รองลงมาคืออำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงของ คิดเป็นร้อยละ 23.8

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงราย

การพัฒนาจังหวัดเชียงราย	จำนวน(n=382)	ร้อยละ
การท่องเที่ยวส่งเสริม/สนับสนุนอุตสาหกรรม	61	16.0
อุตสาหกรรมส่งเสริม/สนับสนุนการท่องเที่ยว	45	11.8
การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมส่งเสริมซึ่งกันและกัน	276	72.2
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมาคิดว่าการท่องเที่ยวควรส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรม ร้อยละ 16 ส่วนอุตสาหกรรมควรส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยว คิดเห็นน้อยที่สุด คือร้อยละ 11.8

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลเรื่องการเตรียมความพร้อมในการพัฒนา

การเตรียมความพร้อมในการพัฒนา	จำนวน(n=382)	ร้อยละ
ด้านนโยบาย	133	34.9
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	93	24.3
ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	81	21.2
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	73	19.1
ด้านอื่นๆ	2	0.5
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 4 พบว่า การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยว คู่กับเมืองอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ตอบว่าควรเตรียมพร้อมด้านนโยบายมากที่สุดคือ ร้อยละ 34.9 รองลงมาคือโครงสร้างพื้นฐาน ร้อยละ 24.3 ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ร้อยละ 21.2 และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 19.1

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลอำเภอที่เหมาะสมในการพัฒนา

อำเภอที่เหมาะสมในการพัฒนา	จำนวน(n=382)	ร้อยละ
อำเภอเมือง	49	12.8
อำเภอเชียงของ	115	30.1
อำเภอแม่สาย	102	26.7
อำเภอเชียงแสน	116	30.4
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่าอำเภอที่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ อำเภอเชียงแสน ร้อยละ 30.4 รองลงมาคืออำเภอเชียงของ ร้อยละ 30.1 อำเภอแม่สาย ร้อยละ 26.7 ส่วนอำเภอที่เหมาะสมน้อยที่สุดคืออำเภอเมือง ร้อยละ 12.8

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของการท่องเที่ยว

รูปแบบของการท่องเที่ยว	จำนวน(n=382)	ร้อยละ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	64	16.8
การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม	167	43.7
การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	78	20.4
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	58	15.2
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	15	3.9
รวม	382	100.0

จากตารางที่ 6 พบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรมคิดเป็นร้อยละ 43.7 รองลงมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คิดเป็นร้อยละ 20.4 16.8 และ 15.2 ตามลำดับ ส่วนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้นเหมาะสมน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 3.9

ตารางที่ 7 แสดงประเภทของอุตสาหกรรม

ประเภทของอุตสาหกรรม	จำนวน(n=382)	ร้อยละ
อุตสาหกรรมเกษตร	238	62.3
อุตสาหกรรมอาหาร	39	10.2
อุตสาหกรรมเครื่องดัด	3	0.8
อุตสาหกรรมสิ่งทอ	36	9.4
อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	28	7.3
อุตสาหกรรมไม้	15	3.9
อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์	6	1.6
อุตสาหกรรมยาง	2	0.5
อุตสาหกรรมพลาสติก	1	0.3
อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	1	0.3
อุตสาหกรรมไฟฟ้า	1	0.3

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเภทของอุตสาหกรรม	จำนวน(n=382)	ร้อยละ
อุตสาหกรรมกระดาษ	4	1.0
อุตสาหกรรมอื่นๆ	8	2.1
รวม	382	100.0

ตารางที่ 7 พบว่าประเภทของอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรมมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมเกษตร ร้อยละ 62.3 รองลงมาคือ อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมสิ่งทอคิดเป็นร้อยละ 10.2 และ 9.4 ตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรมที่เหมาะสมน้อยที่สุด คือ อุตสาหกรรมพลาสติก เครื่องจักรกล และอุตสาหกรรมไฟฟ้า คิดเป็นร้อยละ 0.3 ส่วนอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมสุขภาพและความงาม หัตถกรรมและของที่ระลึก ร้อยละ 1

ส่วนความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม สรุปผลจากการสัมภาษณ์ การจัดเวทีเสวนาได้ดังนี้

กลุ่มที่เห็นด้วยกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ร้อยละ 96.5 ให้เหตุผลว่า

1. จังหวัดเชียงรายมีความเหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม เพราะจังหวัดเชียงรายมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตติดชายแดน 3 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐเมียนมาร์ และทางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นทางคมนาคมซึ่งเหมาะแก่การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมในการนำผลผลิตต่างๆ เข้าสู่ประเทศและจังหวัดเชียงรายมีพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมาก

2. การท่องเที่ยวมีทุนเดิม ได้แก่ วิถีชีวิต การค้าขาย ธรรมชาติ ชาติพันธุ์ แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ ส่วนอุตสาหกรรมมีองค์กรที่ชัดเจน มีการย้ายผลผลิต มีการระดมทุน ซึ่งทั้งสองมีความเหมือน คือ ต้องมีการบริหารจัดการ หากจังหวัดเชียงรายมีนิคมอุตสาหกรรมและสามารถบริหารให้เชื่อมโยงกลุ่มจังหวัดลุ่มน้ำโขงได้โดยการมองจุดขายด้านการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ ได้แก่ วิถีชีวิต วัฒนธรรมชนเผ่า และให้ภาครัฐมีการสนับสนุนอย่างจริงจัง

3. การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมมีทั้งข้อดีและข้อเสียสามารถดำเนินกิจกรรม

ควบคู่กันได้ ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดี

4. อุตสาหกรรม หัตถกรรมสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ เช่น การท่องเที่ยวทางชาติพันธุ์ที่มีการทำอุตสาหกรรมผ้าทอ ได้แก่ ผ้าทอไทยลื้อ
5. เชียงรายมีภูมิทัศน์ที่สวยงามและผู้คนเป็นมิตรไมตรีต่อผู้มาเยือน
6. ภาครัฐมีนโยบายให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองเศรษฐกิจชายแดน จึงควรมีการพัฒนาทั้งด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวควบคู่กันไป

กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ร้อยละ 3.5 ให้เหตุผลพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. จังหวัดเชียงรายไม่ควรทำอุตสาหกรรมเพราะพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายไม่สามารถขยายออกไปได้
2. การท่องเที่ยวกับอุตสาหกรรมไม่สามารถทำร่วมกันได้ควรเน้นการท่องเที่ยวอย่างเดียว
3. อุตสาหกรรมสร้างรายได้เฉพาะคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น
4. อุตสาหกรรมทำให้เกิดมลภาวะ ธรรมชาติเสียหาย และการอพยพของคนต่างถิ่น ซึ่งเป็นปัญหาทางสังคม

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก เสนวนากลุ่มและการจัดเวที

จังหวัดเชียงรายเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ ประชาชนยังยึดอาชีพเกษตรกรรมและมีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับพืชผลการเกษตร การพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมทำให้เกิดการจ้างงาน ประชาชนมีงานทำ และรายได้เพิ่มขึ้น ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานท้องถิ่นออกนอกหมู่บ้าน หรือลดการออกนอกพื้นที่ เพื่อหางานทำ ซึ่งเป็นปัญหาครอบครัวและสังคม และขณะเดียวกันก็สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว นักลงทุนเข้ามาในจังหวัดมากขึ้น เพราะจังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจกลุ่มแม่น้ำโขง เป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ชื่อเสียงของจังหวัดให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป รวมทั้งต่างประเทศเพิ่มขึ้น จะได้พัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เจริญทัดเทียมจังหวัดอื่น ๆ

การพัฒนาและอนุรักษ์ให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพราะเป็นจังหวัดที่มีธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและภูมิประเทศที่สวยงามมีโบราณสถานเก่าแก่แสดงถึงความเจริญด้านวัฒนธรรมในอดีต ขณะเดียวกันก็พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรควบคู่กันไป การพัฒนาควบคู่กันไป

ลักษณะนี้ทำให้เกิดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องและเหมาะสมกับท้องถิ่นและชุมชนได้แก่

1. กิจกรรมส่งเสริมให้เยาวชน คนในชุมชนรักถิ่นเกิดโดยให้ความรู้หรือการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ภาษา ของดี ๆ ในชุมชนตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่า พร้อมที่จะเผยแพร่สิ่งเหล่านั้นแก่ผู้มาเที่ยวชม
2. กิจกรรมส่งเสริมให้เยาวชน คนในชุมชนนำเสนอประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ตำนาน การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เผยแพร่ผ่านวิทยุชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
3. กิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน สินค้าท้องถิ่นที่บอกเล่าเรื่องราว ประวัติศาสตร์และสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ ผลิตโดยคนในชุมชนเพื่อจำหน่ายเป็นที่ระลึกและสร้างรายได้แก่ชุมชน ขณะเดียวกันเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมสู่สังคมภายนอก
4. กิจกรรมส่งเสริมให้มีการบูรณะ ปฏิสังขรณ์แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ พื้นฟูอนุรักษ์ รักษาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในชุมชน ให้สะอาด คงสภาพเดิม
5. กิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนได้มีโอกาสนำเสนอเอกลักษณ์ของตนเองสู่บุคคลภายนอก เช่น การแสดงดนตรี การละเล่น การแต่งกายแบบพื้นบ้าน ตลอดจนอาหารพื้นบ้าน ซึ่งจัดในรูปแบบของถนนวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรมที่บูรณาการให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยมีการแบ่งพื้นที่อุตสาหกรรมกับการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนนั้น ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ลำไย ลิ้นจี่ สับปะรด พืชผักอนามัยปลอดสารพิษ ฯลฯ และผลผลิตแปรรูปทางการเกษตร เช่น ผลไม้อบแห้ง พืชสมุนไพร พืชผักและผลไม้กระป๋อง ฯลฯ สามารถนำกลับมาเป็นสินค้าจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวในชุมชนที่มีการท่องเที่ยวได้

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ปัญหาและข้อเสนอแนะ

4.3.1 แนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมสรุปได้ดังนี้ จังหวัดเชียงรายต้องมีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่ชัดเจน เช่น นโยบายการกำจัดมลภาวะ ลดขยะ การรักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ รวมถึงมีการศึกษาปัญหา ผลกระทบและวิธีการป้องกัน การพัฒนาควรทำไปพร้อมกันหลายๆ ด้าน เพราะจังหวัดเชียงรายมีศักยภาพและทุนทางสังคมที่ดี ต้องมีการวางแผนและการจัดการอย่างเป็นระบบ ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมทุก

กระบวนการ รัฐบาลควรให้ท้องถิ่นเป็นผู้กำหนดบทบาท จัดการงบประมาณ ให้สิทธิประโยชน์ทาง ภาษีอากรและภาษีที่เกี่ยวข้องเพื่อกระตุ้นหรือเป็นแรงจูงใจให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนมากขึ้น และ ท้องถิ่นเป็นผู้เสนอแหล่งท่องเที่ยว ส่วนแนวทางที่เหมาะสมที่จังหวัดเชียงรายและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ เพื่อพัฒนาให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่

1) จังหวัดเชียงรายต้องมีนโยบายและแผนการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม รวมทั้งมีนโยบายและแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง สร้าง ความตระหนักและจิตสำนึกไม่เห็นแก่ตัว โดยให้มีหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพรับผิดชอบอย่างชัดเจน และให้โครงการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม มีงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการ และควรมีการศึกษา ศึกษานานาชาติเพื่อนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่

2) นโยบายและการวางแผนนอกจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรส่วนท้องถิ่นเป็น ผู้รับผิดชอบแล้ว ต้องให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน รวมทั้งการร่างกฎ ระเบียบ ข้อ ปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น มาตรการรักษาความปลอดภัย

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านนโยบายและการวางแผนควรมีการจัดการ อย่างบูรณาการ คือ ต้องมีความร่วมมือกันปฏิบัติในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านทรัพยากรมนุษย์ การสื่อสาร กฎหมายและโครงสร้างพื้นฐาน และการศึกษาความต้องการของชุมชน

4) ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นจริงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้ รับทราบโดยทั่วกัน นโยบายและการวางแผนควรเน้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยมีการจัดการที่ดี สร้างความตระหนัก พี่นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์และ ศิลปวัฒนธรรม สร้างความเข้าใจให้คนในชุมชน หน่วยงานของรัฐเข้ามารับผิดชอบ ดูแลอย่างใกล้ชิด

5) หน่วยงานที่รับผิดชอบและจังหวัดเชียงรายต้องมีการศึกษาวิจัยความต้องการ ของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในจังหวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการวางแผนโดย นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (มจร.) และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (มฟล.) มีส่วนร่วม ในการศึกษาผลกระทบด้านต่างๆ เช่น ผลกระทบทางสังคม สุขภาพอนามัย เป็นต้น โดยเป็นการศึกษา เชิงลึกด้านความต้องการ ผลดีผลเสีย โครงสร้างพื้นฐาน การเตรียมความพร้อมของชุมชน เช่น พื้นที่ ตำบลศรีดอนชัย ตำบลห้วยซ้อ ตำบลสถาน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายและมหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวงยังเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารทั้งผลดีและผลเสียของอุตสาหกรรมและ การท่องเที่ยวแก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และควรเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่เป็นจริงต่อคน ในพื้นที่ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องและนำไปสู่การวางแผนพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม

6) มีนโยบายและแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางคมนาคม และมีระบบ

การบริหารจัดการที่ดี

- 7) จัดระบบข้อมูล ฐานข้อมูลให้ชัดเจนลงใน Web Site โดยมีศูนย์ข้อมูล ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดที่ทันสมัยและสมบูรณ์
- 8) ในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายต้องมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัด ต่างประเทศ โดยเชิญสื่อมวลชนเข้ามาเที่ยวชมในพื้นที่เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ อีกทางหนึ่ง
- 9) ต้องมีนโยบาย แผนและโครงการที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย เขตเศรษฐกิจ ชายแดนให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบเพราะปัจจุบันประชาชนในพื้นที่ยังไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง
- 10) ควรมีการแบ่งพื้นที่ (Zone) ให้ชัดเจน เช่น พื้นที่เขตอุตสาหกรรมที่จะต้องคำนึงถึง แรงงานต่างด้าว ความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น พื้นที่ท่องเที่ยวที่อาจมีผลกระทบจากคนนอกต่อคนในพื้นที่ โดยให้ภาครัฐส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งมีมาตรการชัดเจน รัศมีสามารถควบคุมและจัดการผลกระทบต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้รับผลดีมากกว่าผลเสีย
- 11) การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวควรให้มีการท่องเที่ยวที่ครบวงจรโดยมีศูนย์บริการการท่องเที่ยว และให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ล้านนา และให้มีการฟื้นฟู ส่งเสริมการแต่งกายล้านนา และสร้างบ้านแบบล้านนา
- 12) ในการวางแผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สมาคมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรมีอำนาจต่อรองทางจังหวัดในการทำแผนการท่องเที่ยว

ส่วนหน่วยงานราชการ องค์กรที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรมนั้นพบว่าได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารเทศบาล เทศบาล ชุมชน ท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุตสาหกรรมจังหวัด หน่วยงานด้านการศึกษา สาธารณสุข โรงพยาบาล/อนามัย หอการค้า สภาวัฒนธรรม พาณิชยจังหวัด ตำรวจท่องเที่ยว กรมทรัพยากรธรณี กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโยธาธิการและผังเมือง พัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคม กรมศิลปากร เกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร

4.3.2 สิ่งที่ทำให้ประชาชนในจังหวัดเชียงรายกังวลและเป็นห่วง ได้แก่

- 1) ฐานข้อมูลด้านต่างๆ ไม่ชัดเจน เช่น ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้สื่อมวลชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ขาดการเชื่อมข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ประชาชนขาดข้อมูลข่าวสาร ซึ่งทำให้ประชาชนไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

- 2) นโยบายหลักไม่ลงด้านท่องเที่ยว แต่ลงด้านการเกษตร
- 3) มีหน่วยงานเสนอแผนให้ทางจังหวัดแต่ทางจังหวัดให้หน่วยงานอื่นทำแทน
- 4) ขาดเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีการทำงานแบบบูรณาการ ภาครัฐไม่จริงใจให้ความร่วมมือส่งเสริม หรือนโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง
- 5) บางพื้นที่ที่รัฐบาลมีโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม เช่น อำเภอเทิงเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ภูชี้ฟ้า อาจจะมีผลกระทบในอนาคตได้
- 6) ปัญหาขยะ น้ำเน่าเสีย ที่จะเกิดจากนิคมอุตสาหกรรมในอนาคต และหากมีอุตสาหกรรมจะมีการเพิ่มของประชากร ได้แก่ การอพยพแรงงานอาจทำให้วัฒนธรรมถูกทำลาย การแย่งทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งมีบทเรียนจากอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อื่น รัฐและคนในพื้นที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้
- 7) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขาดงบประมาณสนับสนุน
- 8) ปัจจุบันการบริการด้านที่พัก โรงแรม มียอดขายและนักท่องเที่ยวลดลง เนื่องจากสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสม เช่น อำเภอเชียงแสนมีเสาไฟฟ้าตามทาง มีเรือสินค้าจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และองค์พระขนาดใหญ่บริเวณริมแม่น้ำโขง

4.3.3 ข้อเสนอแนะ

- 1) นโยบายระดับประเทศควรนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงและไม่ส่งผลกระทบต่อท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ควรเป็นที่ปรึกษาให้แก่หน่วยงานส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย เทศบาลนครเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงราย
- 2) จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายมิติที่สามารถสร้างรายได้ แต่ควรรหาทางลดช่องว่างของรายได้จากการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมในอนาคต
- 3) โครงการต่างๆ เกี่ยวกับจังหวัดเชียงรายชุมชนควรมีส่วนร่วม รับรู้ผลกระทบ แสดงความคิดเห็น
- 4) ควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรในพื้นที่ให้สามารถรองรับโครงการต่าง ๆ ได้
- 5) ควรหาแหล่งทุนสนับสนุนการท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพราะโครงสร้างทางสังคมด้านอุตสาหกรรมมีความพร้อมเรื่องทุนสนับสนุนองค์กรที่ชัดเจน ส่วนการท่องเที่ยวไม่ค่อยมีความพร้อมเรื่ององค์กรที่ให้ทุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมเอกลักษณ์ของจังหวัด
- 6) ควรมีแผนรองรับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณะโบราณสถานและสถานที่ที่สำคัญ

เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

7) ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนและศึกษาปัจจัยภายนอกที่จะเข้ามาในพื้นที่ เช่น เรื่อง การค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งมีการศึกษาวิจัย เรื่องความต้องการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

8) นักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดเชียงใหม่จำนวนมากต้องการมาเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมหัตถกรรม เป็นต้น จึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม งานหัตถกรรมพื้นบ้าน

9) ควรให้คนในพื้นที่มีบทบาททุกขั้นตอน เช่น เรื่องกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพราะคนในพื้นที่ย่อมรู้ดีว่าอะไรควรไม่ควรอย่างไร และเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง

10) ควรควบคุมร้านค้าแผงลอย โดยเฉพาะริมแม่น้ำโขง อำเภอเชียงแสน ปรับภูมิทัศน์ เดินสายไฟฟ้าใต้ดิน ควรมีเทศบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนหรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ควบคุมความสูงของอาคาร

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย โดยมีพื้นที่ศึกษาสี่อำเภอของจังหวัดเชียงราย คือ อำเภอเมือง อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสนและอำเภอแม่สาย การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม และเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการจัดเวที ข้อมูลที่เกี่ยวกับความคิดเห็นวิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรมและข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ แยกประเภทและสรุปตีความเชิงพรรณนา

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม พบว่า

1) กลุ่มที่เห็นด้วยกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและเมืองอุตสาหกรรมเพราะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมจะสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีเหตุผลพอสรุปได้ดังนี้ คือ จังหวัดเชียงรายมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตติดชายแดน 3 ประเทศ และมีภูมิทัศน์ที่งดงาม คนเชียงรายเป็นมิตรกับผู้มาเยือนทำให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมสามารถพัฒนาควบคู่กันได้โดยเห็นว่าท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม และอุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเหมาะสมที่สุด แต่ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ภาครัฐมีนโยบายให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและอำเภอที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ อำเภอเชียงแสน

2) กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรมสรุปเหตุผลได้ดังนี้ คือ พื้นที่ของจังหวัดเชียงรายไม่สามารถขยายออกไปได้และการท่องเที่ยวกับอุตสาหกรรมไม่สามารถทำร่วมกันได้ อุตสาหกรรมสร้างรายได้เฉพาะคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น และอุตสาหกรรมทำให้เกิดมลภาวะ ธรรมชาติเสียหาย และการอพยพของคนต่างถิ่นก็เป็นปัญหาของสังคม

5.1.2 ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้ คือ ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำ ซึ่งเป็นปัญหาครอบครัวและสังคม ทำให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำโขง ภาพลักษณ์ ชื่อเสียงของจังหวัดจะเป็นที่รู้จักมากขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรมสามารถบูรณาการให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยมีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้หรือการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ภาษาเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น มีโอกาสนำเสนอประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ตำนาน การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ กิจกรรมการบูรณะ ปฏิสังขรณ์แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ฟื้นฟู อนุรักษ์ รักษาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ให้คนในชุมชนได้มีโอกาสนำเสนอเอกลักษณ์ของตนเองสู่บุคคลภายนอก โดยมีการแบ่งพื้นที่อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีมาตรการที่เข้มงวดสำหรับควบคุมความปลอดภัย

5.1.3 แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้ คือ จังหวัดเชียงรายต้องมีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่ชัดเจน เช่น นโยบาย การกำจัดมลภาวะ ลดขยะ การรักษาสิ่งแวดล้อม มีการศึกษาปัญหา ผลกระทบและวิธีการป้องกัน ซึ่งควรทำไปพร้อมกันหลายๆ ด้าน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จังหวัดเชียงรายต้องมีนโยบายและแผนการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกชั้นตอน และ การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปอย่างบูรณาการ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นจริงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีการศึกษาวิจัยความต้องการของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในจังหวัด มีนโยบายและแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางคมนาคม และมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีการ จัดข้อมูล ฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบและชัดเจนมีการเผยแพร่ข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ มีนโยบาย แผนและโครงการที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย เขตเศรษฐกิจชายแดนแก่ประชาชนในพื้นที่ มีการแบ่งพื้นที่อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ให้สภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย สมาคมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีส่วนในการทำแผนการท่องเที่ยว และเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมควรมีค่านึงถึงเรื่องอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับพืชผลการเกษตร ความพร้อมด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยศึกษาปัญหา ผลกระทบและวิธีการป้องกัน เช่น การกำจัดมลภาวะ ลดขยะ การรักษา สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่คุ้มค่าและมีการประชาสัมพันธ์ข้อเท็จจริงสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อความเข้าใจให้คนในชุมชน

5.1.4 ปัญหาที่ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่รายกัวงวล ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนต่าง ๆ ไม่ชัดเจน และ ขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วมภาครัฐ ไม่มีความจริงใจ นโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง จังหวัดมีแผนแต่ให้หน่วยงานอื่นทำแทน นโยบายหลักมีแต่ด้านการเกษตร ปัญหาขยะ น้ำเน่าเสียในอนาคต การเพิ่มจำนวนประชากร จากการอพยพ แรงงานต่างถิ่น โครงการนิคมอุตสาหกรรมบางแห่งรัฐยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ สื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นจริง และปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดลง

5.1.5 ข้อเสนอแนะจากการจัดเวที สรุปได้ดังนี้ คือ นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการชม ศิลปวัฒนธรรม ทัศนกรรม จึงควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม งานทัศนกรรมพื้นบ้าน นโยบายและแผนควรนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรเพื่อรองรับ โครงการต่าง ๆ ชุมชนควรมีส่วนร่วม รับรู้ผลกระทบ แสดงความคิดเห็น ควรหาทางลดช่องว่าง รายได้จากการท่องเที่ยว ควรหาแหล่งทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว ควรควบคุมร้านค้าแผงลอย ปรับ สภาพภูมิทัศน์ให้งดงามเข้ากับสิ่งแวดล้อม มีเทศบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุม การก่อสร้างอาคาร มีแผนรองรับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณะโบราณสถานและสถานที่ที่สำคัญ ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อย่างจริงจัง รวมทั้งมีการศึกษาวิจัย เรื่องความต้องการด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่พบว่า การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม จะสนับสนุนซึ่งกันและกัน และรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม คือ การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อเนื่อง ในการประชุมองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on the Environment and Development) ที่ประเทศบราซิล เมื่อ ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) (ฐิติทธิ ชูชาติ. 2548 : 98-99 ; อ้างอิงจาก Anthea Rogers and Judy Slinn. Tourism : Management of Facilities. 1993 : 162-163) ที่กล่าวว่า ปัจจุบันมีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนหลายรูปแบบได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร สอดคล้องกับการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ที่กล่าวว่า จังหวัดเชียงใหม่มีจุดแข็งด้านการท่องเที่ยว เพราะมีแหล่งท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีชื่อเสียงและมีศักยภาพ รวมทั้งมีแหล่ง

อารยธรรมชนเผ่า 9 เผ่า ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว

ส่วนรูปแบบของอุตสาหกรรมที่เหมาะสม เช่น อุตสาหกรรมการเกษตรและการแปรรูปผลผลิตการเกษตรพบว่ากลุ่มอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดเชียงรายและภาคเหนือตอนบน คือ ส่วนที่ 1 สำหรับบริโภค ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตร แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ส่วนที่ 2 อุตสาหกรรมสำหรับอุปโภค ได้แก่ สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม รองเท้าและเครื่องหนัง ส่วนที่ 3 อุตสาหกรรมที่ใช้ความสามารถเฉพาะด้าน ได้แก่ อุตสาหกรรมอัญมณี เครื่องประดับ หัตถกรรม วัตถุดิบที่ได้จากท้องถิ่นการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมสามารถพัฒนาควบคู่กันได้โดยมีการบริหารจัดการที่ดี สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของจังหวัดเชียงรายที่ว่า เชียงรายประตูทองของวัฒนธรรมล้านนาและการค้าสู่สากล ขณะเดียวกันภาครัฐมีนโยบายให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน และอำเภอที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ อำเภอเชียงแสน สอดคล้องกับโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งรัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญ จึงมีมติเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2545 เห็นชอบให้มีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่นาร่อง 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงรายและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ดำเนินการพัฒนาอำเภอเชียงแสน แม่สายเป็นโครงการนาร่องแห่งแรกของไทย

5.2.2 ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ว่าทำให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำ ซึ่งเป็นปัญหาครอบครัวและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันดังเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป คือ แรงงานจากต่างจังหวัดได้ทะลักไหลเข้าสู่กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของประเทศไทย

5.2.3 แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้ คือ จังหวัดเชียงรายต้องมีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่ชัดเจน ศึกษาปัญหา ผลกระทบและวิธีการป้องกัน ตลอดจนการวิจัยความต้องการของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีนโยบายและแผนการพัฒนามูลฐานรองรับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551 เกี่ยวกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ

5.2.4 ปัญหาที่ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่รายกัวงวล ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผน ไม่ชัดเจน และ ขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ภาครัฐไม่มีความจริงใจ นโยบายไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง จังหวัดมีแผนแต่ไม่ทำ การเกษตรต้องเป็นนโยบายหลัก รัฐยังไม่สามารถแก้ปัญหาขยะ น้ำเน่าเสียในอนาคต การเพิ่มจำนวนประชากรจากการอพยพแรงงานต่างถิ่น ดังตัวอย่างจากโครงการนิคมอุตสาหกรรมแห่งอื่นที่มีการจัดตั้งแล้ว สื่อนำเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นจริง ปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดลง สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงใหม่ที่กล่าวถึงการศึกษาคู่จ่ออน จุดแข็งของการท่องเที่ยวว่า มาตรฐานการให้บริการลดลง เหาเปรียบลูกค้ำมากขึ้น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ สิ่งแวดล้อมหลายแห่งกำลังเสื่อมโทรมลง ขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง อีกทั้งบุคลากรขาดความรู้และวิสัยทัศน์ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ การรับรู้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ของประชาชนยังไม่ทั่วถึง

5.2.5 ข้อเสนอแนะจากเวทีเสวนา ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการชมศิลปวัฒนธรรม ทัศนกรรม นโยบายและแผนควรนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ฉะนั้นควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรเพื่อรองรับโครงการต่างๆ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน รับรู้ผลกระทบ แสดงความคิดเห็น หาทางลดช่องว่างรายได้จากการท่องเที่ยว มีแหล่งทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว ควบคุมร้านค้าแผงลอย ปรับสภาพ ภูมิทัศน์ให้งดงาม มีเทศบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมการก่อสร้างอาคาร มีแผนรองรับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณะโบราณสถานและสถานที่สำคัญ มีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจริงจัง และมีการศึกษาวิจัยความต้องการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของดวงจันทร์ อาภาวิชรุตม์ เจริญเมือง (2547 : 15) ที่กล่าวเทศบัญญัติมีความสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความเคลื่อนไหวของพลเมืองในการอนุรักษ์ และFeinstein และ Dennis (Feinstein, Susan S. and Dennis R. Judd. 1999 : 1-17) ที่กล่าวว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยปกตินักท่องเที่ยวต้องการเห็นหรือมีประสบการณ์ในสิ่งที่แตกต่างจากที่ตนเองเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น มรดกทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม สัญลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น หรือเมืองแห่งประวัติศาสตร์และสอดคล้องกับการวิเคราะห์คู่จ่ออน จุดแข็งด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ที่พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมากมาย หลากหลายและมีศักยภาพ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของนาถพิมล วาดสันทัด ที่พบว่า เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่มีจุดแข็งด้านทรัพยากร การท่องเที่ยวคือมีเอกลักษณ์ มีประวัติศาสตร์และโบราณสถานที่น่าสนใจ แต่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขคู่จ่ออนคือสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค การบริหารจัดการ และแนวคิดของกำไลทอง ปันนา ที่พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิด

จากการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการการประสานความร่วมมือในหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งศิลปกรรม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย เป็นการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดเชียงรายซึ่งพบว่า ประชาชนส่วนมากไม่ทราบข้อมูล รายละเอียดที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งผลดี ผลเสียเกี่ยวกับอุตสาหกรรม ไม่มีส่วนร่วมและรับรู้ด้านนโยบาย การวางแผน และข้อเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นกลาง ดังนั้นการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม หรือพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนหรือเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนทั้งส่วนท้องถิ่นและส่วนกลางต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และได้รับผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในฐานะที่เป็นผู้รู้และคุ้นเคยกับสภาพพื้นที่ดี
- 2) การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ต้องเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ
- 3) ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นความจริงทั้งข้อดีและข้อเสียอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เป็นการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือจากภาคประชาชนในพื้นที่

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย มีข้อค้นพบจากการศึกษาดังกล่าวที่เป็นข้อเสนอแนะและคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารั้ครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลดีผลเสียของการพัฒนาด้านการอุตสาหกรรม โดยใช้กรณีศึกษากรณีอุตสาหกรรมที่มีการจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริง เป็นการสร้างความเข้าใจอันนำไปสู่การพัฒนาและความร่วมมือในการแก้ปัญหาอันอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

2) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความเห็น ผลการพัฒนาและแนวทางในการพัฒนา จังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม ดังนั้นการศึกษาค้างต่อไปควรศึกษา การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม หรือรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและ เอื้อต่ออุตสาหกรรม

บรรณานุกรม

- กมล ธิดลาด. (2547). เอกสารผลงาน เรื่อง กระบวนการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน
จังหวัดเชียงราย : บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานจังหวัดเชียงราย.
เชียงราย : สำนักงานจังหวัดเชียงราย.
- กวรรณ สันขักร และ สุพัฒน์ ไตวิจักษณ์ชัยกุล. (มปป.). ผลกระทบจากการเป็นเมืองท่าของ
อำเภอเชียงแสนและอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย : รายงานการวิจัย.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2547). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551.
กรุงเทพมหานคร : กระทรวงฯ.
- กำไลทอง บันนา. (2543). ผลกระทบจากการจัดสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่มีต่อชุมชนในกำแพง
เมืองเก่าเชียงแสน. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชุกลิน อุณวิจิตร และคณะ. (2548). รายงานการวิจัย พฤติกรรมการเดินทางและลักษณะ
ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดเชียงราย. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงราย.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2548). คู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
_____ . (2546). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่.
- ดวงจันทร์ อภาวัชรุตม์ เจริญเมือง. (2547). เมืองยั่งยืนในเอเชีย แนวคิดและประสบการณ์
จากเมืองนาราและบาหลี = Sustainable Cities in Asia : a Case of Nara and
Bali. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เดชา ไตสูงเนิน. (2543). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร : กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ
ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม.
(การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ท. สุขแสง (นามแฝง), ผู้รวบรวม. 2547. ท่องเที่ยวประเทศไทย 76 จังหวัด. ฉบับปรับปรุง.
กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- นาถพิมล วาดสันทัด. (2545). กลยุทธ์ทางการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์
เชียงแสน จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เนตรชนก นันท์. (2544). **การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน = Sustainable Tourism Development**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2548). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ซี. ที. บุ๊ค แสตนด์ดาร์ด.
- ใบชา วงศ์ดุษฎี. (2546). **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน : กรณีศึกษาบ้านแม่กำปองกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประกายรัตน์ สุวรรณ. (2548). **คู่มือการใช้โปรแกรม SPSS เวอร์ชัน 12 สำหรับ Windows**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต). (2546). **การพัฒนาที่ยั่งยืน = Sustainable Development**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ภูสวัชดี สุขเลี้ยง. (2545). **การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยโป่งผาลาด อำเภอเวียงป่าเป้าจังหวัดเชียงราย**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2548). **การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยฯ.
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย (เฉพาะด้านการท่องเที่ยว). (2547). เชียงราย : มปท. อัดสำเนา
- ราเมศวร์ พรหมชาติ. (2545). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษาบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรพล วัฒนเหลืออรุณ. (2544). **การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระบบเหมืองฝายของภูมิปัญญาชาวบ้าน : กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยอีค่าง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- วาลิกา แสนคำ. (2545). **การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงราย. (2548). **แผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ. 2548 – 2551 จังหวัดเชียงราย**. เชียงราย : ศูนย์การท่องเที่ยว.
- สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ. (2544). **การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2548). **แผนปฏิบัติการ 4 ปี พ.ศ. 2578-2551 จังหวัดเชียงราย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานฯ. อัดสำเนา
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. (ออนไลน์) แหล่งที่มา <http://intranet.m-culture.go.th/chiangrai/amphur-muang.htm>
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย. (2549). **สรุปการเคลื่อนไหวการลงทุนอุตสาหกรรม**. เชียงราย : สำนักงาน. อัดสำเนา
- สุวณี ทรัพย์พิบูลย์ผล. (2544). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ปกาเกอญอ(กระเหรี่ยง) บ้านแม่กลางหลวงและบ้านอังก้าน้อย อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสาวลี ทองเจิม. (2544). **การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- องอาจ สุขุมาลวรรณ. (2545). **การค้าชายแดนไทย-จีนตอนใต้ : กรณีศึกษาอำเภอแม่สาย และ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (เศรษฐศาสตร์). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนุชา ปัญจพันธ์. (2545). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนของชุมชนบนพื้นที่สูง : กรณีศึกษาตำบลผาช้างน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ. ม. (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Feinstein, Susan S. and Dennis Judd. "Global Forces, Local Strategies and Urban Tourism," in *The Tourist City*. P. 1-17 edited by Dennis R. Judd. and Susan S. Feinstein (1999). New Haven : Yale Univ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก บริบทของอำเภอพื้นที่เป้าหมาย

อำเภอเมืองเชียงราย

ที่ตั้ง/อาณาเขต

อำเภอเมืองเชียงราย มีพื้นที่ 1,284.41 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเชียงรายและจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอแม่ลาว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมด 885,137.50 ไร่ แบ่งเป็น พื้นราบ 60.20 ภูเขา ร้อยละ 36.98 พื้นน้ำ ร้อยละ 2.12 อื่น ๆ 0.7

ประชากร

อำเภอเมืองเชียงราย มีประชากรทั้งสิ้น 232,176 คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 180.82 (ประชากรทั้งหมด พื้นที่อำเภอเป็นตารางกิโลเมตร) ในเขตเทศบาลเท่ากับ 1,157.90 (ประชากรในเขตเทศบาล พื้นที่นอกเขตเทศบาลเป็นตารางกิโลเมตร) นอกเขตเทศบาลเท่ากับ 125.95 (ประชากรนอกเขตเทศบาล พื้นที่นอกเขตเทศบาลเป็นตารางกิโลเมตร) แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 เขต ได้แก่ เทศบาลนครเชียงราย เทศบาลตำบลบ้านดู่ ตำบลรอบเวียง นางแล แม่ข้าวต้ม แม่ยาว สันทราย แม่กรณ์ ห้วยชมภู ห้วยสัก ริมกก ดอยลาน ป่าอ้อดอนชัย ท่าสาย ดอยฮาง ท่าสูด

ลักษณะภูมิประเทศ

มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบ ล้อมรอบด้วยภูเขา สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 369 เมตร ประกอบด้วยป่าไม้เบญจพรรณและมีแม่น้ำไหลผ่าน ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูฝนฤดูร้อน ช่วงระยะเวลาตั้งแต่กลางเดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือนพฤษภาคม อากาศไม่ร้อนจัด อุณหภูมิเฉลี่ย 28 - 35 องศาเซลเซียส ฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคมมีฝนตกชุก ในช่วงเดือนมิถุนายน - สิงหาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศาเซลเซียส ฤดูหนาว ช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือน กุมภาพันธ์ อากาศหนาวจัด อุณหภูมิเฉลี่ย 20 องศาเซลเซียส

ทรัพยากรธรรมชาติ

แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านอำเภอเมืองเชียงราย ได้แก่ แม่น้ำกก แม่น้ำภรณ์ แม่น้ำลาว นอกจากนี้ยังมีลำน้ำลาว ลำน้ำห้วยแม่ซ้าย ฝ่ายกั้นแม่น้ำกก อ่างเก็บน้ำ

แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ วนอุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง คือ วนอุทยานน้ำตกขุนภรณ์ วนอุทยานโป่งพระบาท วนอุทยานน้ำตกห้วยแก้ว บ่อน้ำร้อนห้วยหมากเหลี่ยม และสวนรุกขชาติโป่งสลิ นอกจากนี้ยังมีหาดเชียงราย (พทยาน้อย) เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเทศกาลสงกรานต์

แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ บ้านรวมมิตร ตำบลแม่ยาว ศูนย์หัตถกรรมเชียงราย บ้านสันต้นเปา ตำบลรอบเวียง พิพิธภัณฑ์อู๋ป๋า ตำบลรอบเวียง พิพิธภัณฑ์ชาวเขา ตำบลเวียง

อำเภอแม่สาย

อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงราย 63 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 110 เป็นอำเภอเหนือสุดของประเทศไทย ติดกับจังหวัดท่าขี้เหล็กของพม่า โดยมีแม่น้ำแม่สายเป็นพรมแดน มีสะพานเชื่อมเมืองทั้งสองเข้าด้วยกัน ชาวไทยและชาวพม่าสามารถเดินทางไปมาหาสู่ค้าขายกันได้โดยเสรี

อาณาเขตที่ตั้ง

อำเภอแม่สาย ตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 285 ตารางกิโลเมตร (178,125 ไร่) มากเป็นลำดับที่ 14 ในจำนวน 16 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอของจังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 891 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดเชียงราย 63 กิโลเมตร โดยทิศเหนือ ติดต่อประเทศสหภาพเมียนมาร์ โดยมีแม่น้ำสายและแม่น้ำรวก กั้นระหว่างประเทศ ระยะทางประมาณ 29 กิโลเมตร ทิศใต้ติดต่ออำเภอแม่จัน ระยะทาง 19 กิโลเมตร ทิศตะวันตกติดต่อประเทศสหภาพเมียนมาร์ โดยมีเทือกเขาแดนลาว กั้นระหว่างประเทศ ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ทิศตะวันออก ติดต่ออำเภอเชียงแสนระยะทาง 18 กิโลเมตร

ประชากร

อำเภอแม่สาย มีประชากรสัญชาติไทย รวม 80,578 คน โดยแยกเป็นชายรวม 39,174 คน หญิงรวม 41,404 คน ความหนาแน่นของประชากร 282.72 คน/ตร.กม. มีประชากรที่เป็นชนเผ่า

ได้แก่ จีนฮ่ออพยพ จีนฮ่ออิสระ ไทยลื้อ ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า บุคคลบนพื้นที่สูง ชุมชนบนพื้นที่สูง ประชากรในอำเภอแม่สายประกอบอาชีพต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. การเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว พืชไร่ พืชผัก ไม้ผล 536 ไม้ยืน ไม้ดอกไม้ประดับ
2. การปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ เป็ดและสุกร ไก่ชน โคเนื้อ กระบือ
3. การประมง ได้แก่ การเลี้ยงปลา ปลานิล ปลาไน ปลาตะเพียน ปลายี่สกเทศ ปลาจีน

ปลานวลจันทร์เทศ

4. การสินค้าส่งออก ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง ปูนซีเมนต์ อุปกรณ์ก่อสร้าง เครื่องจักร อุปกรณ์ไฟฟ้า ผ้าทอ ผ้าฝ้าย เครื่องดื่มรถยนต์ ยางรถยนต์ น้ำมันหล่อลื่น น้ำมันพืช ยารักษาโรค ผงชูรส และสินค้าเบ็ดเตล็ด

5. การสินค้านำเข้า ได้แก่ โค กระบือมีชีวิต อุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เปลือกไม้ (ไม้บงไม้ก่อ) เห็ดหอมแห้ง ผ้าทอ ผ้าฝ้าย เสื้อผ้าสำเร็จรูป ดอกไม้สด อัญมณี อุปกรณ์ประกอบคอมพิวเตอร์ เส้นด้าย ฝ้าย และสินค้าเบ็ดเตล็ด

นอกจากนี้อำเภอแม่สายยังมีโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ โรงงานตะเกียบ โรงงานผลิตดอกไม้ ไม้ผล ไม้ประดับ ไม้ประติมากรรมและสินค้าหัตถกรรม โรงงานอบพืช เมล็ดพืชและผลิตผลทางการเกษตร โรงงานเจียรไนพลอยและหยก โรงงานผลิตกระดาษสาและผลิตภัณฑ์ โรงงานอบเมล็ดทานตะวัน

การปกครอง

อำเภอแม่สาย ได้แยกตัวจากอำเภอแม่จันเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อปี พ.ศ. 2481 และยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ. 2493 แบ่งการปกครองออกเป็น 8 ตำบล โดยมี 2 เทศบาลตำบลกับอีก 6 ตำบล คือ เทศบาลตำบลแม่สายและเทศบาลตำบลห้วยไคร้ ตำบลเวียงพางคำ ตำบลเกาะช้าง ตำบลโป่งผา ตำบลศรีเมืองชุม ตำบลโป่งงาม ตำบลบ้านด้าย

สภาพภูมิศาสตร์

อำเภอแม่สายด้านทิศตะวันตกเป็นภูเขาและป่าไม้เรียกว่าเทือกเขาแดนลาวหรือดอยนางนอน สูงจากระดับน้ำทะเล 1,404 เมตร เป็นป่าสงวนแห่งชาติ มีพื้นที่ประมาณ 38,475 ไร่ ประมาณร้อยละ 21.60 ของพื้นที่อำเภอ พื้นที่ราบ มีประมาณ 139,650 ไร่ หรือร้อยละ 78.40 แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 121,781 ไร่ หรือร้อยละ 68.37 เป็นที่อยู่อาศัย และอื่น ๆ ประมาณ 17,869 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 10.13 สภาพภูมิอากาศ อำเภอแม่สาย มีอุณหภูมิเฉลี่ย 26 องศาเซลเซียส สูงสุด 39 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 6 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,774 กิโลเมตร แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จะอยู่ด้านทิศตะวันตกแถบเทือกเขาแดนลาว ซึ่งประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำห้วยไคร้ อ่างเก็บน้ำถ้ำเสาหินพญานาค ถ้ำปลา ถ้ำปุม ชู่น้ำนางนอน หนองน้ำพุ วนอุทยานถ้ำหลวง และถ้ำผาจอม

แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรมและโบราณสถาน ได้แก่ พระธาตุดอยตุง พระบรมราชานุสาวรีย์ พระเจ้าพรหมมหาราช วัดพระธาตุดอยเวา และวัดพญาสี่ตวง

แหล่งท่องเที่ยวด้านหัตถกรรมสินค้าและของที่ระลึก ได้แก่ ศูนย์ผลิตและจำหน่ายงานมือ ศูนย์จำหน่ายสินค้า สหกรณ์และผลิตภัณฑ์จังหวัดเชียงราย และตลาดขายสินค้าใกล้พรมแดน การผ่านเข้า - ออก บริเวณด่านถาวรที่สะพานแม่น้ำสาย อยู่ในความรับผิดชอบของด่านตรวจคนเข้าเมืองแม่สาย ซึ่งเปิดให้บุคคลและยานพาหนะผ่านได้

อำเภอเชียงแสน

อำเภอเชียงแสน เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ห่างจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 59 กิโลเมตร โดยแยกจากทางหลวงหมายเลข 110 ที่อำเภอแม่จัน ไปตามทางหลวงหมายเลข 1016 ประมาณ 31 กิโลเมตร เชียงแสนเป็นเมืองเก่าแก่มาแห่งหนึ่งในภาคเหนือ เดิมชื่อ “เวียงทิวัญนครเงินยาง” ปัจจุบันยังมีซากกำแพงเมืองโบราณ 2 ชั้น และโบราณสถานหลายแห่งปรากฏอยู่ทั้งในและนอกตัวเมือง

ที่ตั้ง/อาณาเขต

อำเภอเชียงแสน เป็นอำเภอชั้น 1 ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ระหว่างเส้นรุ้งที่ 20 องศา 4 ลิปดาเหนือ ถึงเส้นรุ้งที่ 20 องศา 18 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศา 57 ลิปดาตะวันออก ถึง เส้นแวงที่ 100 องศา 19 ลิปดาตะวันออกโดยอยู่ห่างจากจังหวัดเชียงราย ไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 62 กิโลเมตรตามเส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 110 เชื่อมต่อกับทางหลวงจังหวัด หมายเลข 1016 มีพื้นที่ทั้งสิ้น 442 ตารางกิโลเมตร หรือ 276,250 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้ ติดต่อชายแดนระหว่างประเทศ กับ สหภาพพม่า ระยะทาง 17 กิโลเมตร และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ระยะทาง 40 กม. ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน สหภาพพม่า มีลำน้ำรวกเป็นเส้นกั้นพรมแดน และเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว (หลวงน้ำทา) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเชียงของ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ประชากร

อำเภอเชียงแสนมีประชากรทั้งสิ้น 49,773 คน อัตราความหนาแน่นของประชากร เท่ากับ 117.96 คน ต่อตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมือง สำหรับชนเผ่ามีชาวเขาเผ่าต่างๆ ได้แก่ เผ่าอีเก้อ เผ่าเย้า เผ่าม้ง (แม้ว) จีนฮ่อ และไทยใหญ่ นอกจากนี้ยังมีประชากรที่อพยพมาจากพม่า

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ซึ่งส่วนมากเป็นพืชไร่ รองลงมาเป็นที่ทำนา และปลูกไม้ผล พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ยาสูบ ถั่วลิสง ถั่วเขียว และมะม่วง เป็นต้น และเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม ได้แก่ โค กระบือ เป็ด ไก่อาชีพอื่นๆ เช่น การค้าขาย หรือจำหน่ายสินค้าบริโภคอุปโภค

นอกจากนี้อำเภอเชียงแสนยังมีโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการเกษตร ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาล จำนวน 2 โรงงาน สถานีบ่มใบยาสูบ จำนวน 7 โรงงาน อุตสาหกรรมพื้นบ้าน และอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ ผ้าทอพื้นเมือง เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผาและของชำร่วย

การปกครอง

อำเภอเชียงแสน แบ่งออกเป็น 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลโยนก ตำบลป่าสัก ตำบลศรีดอนมูล ตำบลบ้านแซวและตำบลแม่เงิน

สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของอำเภอเชียงแสน ประกอบด้วยพื้นที่ราบลุ่มตอนกลาง และตะวันตกของอำเภอ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง เฉลี่ย 0 - 400 เมตร และบริเวณเนินเขา อยู่ทางตะวันออกของอำเภอ เป็นพื้นที่ราบสลับภูเขาโดยมีพื้นที่ราบประมาณ 55 % พื้นที่ภูเขา ประมาณ 33% และพื้นที่น้ำประมาณ 12% ของพื้นที่ทั้งหมด โดยมีแม่น้ำโขง และแม่น้ำรวกไหล ผ่านทางตอนบน มีแม่น้ำจัน แม่น้ำกก และน้ำคำ ไหลผ่านทางตอนกลางของพื้นที่

เขตเทศบาลมีกำแพงเมืองเก่าล้อมรอบ 3 ด้าน คือ ด้านทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันตก ส่วน ทิศตะวันออก ติดลำน้ำโขง ลักษณะภูมิอากาศ โดยทั่วไปของอำเภอเชียงแสน มีภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อนมี อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 24.6 องศาเซลเซียส แบ่งออกได้ 3 ฤดู คือ ฤดูฝนเริ่มประมาณเดือน พฤษภาคม และไปสิ้นสุดในราวเดือน ตุลาคม โดยได้รับอิทธิพล จากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เป็นส่วนใหญ่ ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1795.1 มิลลิเมตรต่อปี ตกมากที่สุดในเดือน สิงหาคม ฤดูหนาว เริ่มประมาณ เดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนำความหนาวเย็นมาให้ เดือนมกราคม เป็นระยะที่อุณหภูมิต่ำสุด

ประมาณ 8 - 12 องศาเซลเซียส ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือน มีนาคม - พฤษภาคม ในเดือนเมษายน จะมีอุณหภูมิสูงสุด ประมาณ 43 องศาเซลเซียส

ทรัพยากรธรรมชาติ

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของอำเภอเชียงแสน เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศ บางส่วนเป็นที่สูงและภูเขา จึงมีพื้นที่ป่าไม้ในทุกตำบลของอำเภอมี ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่ ไม้สัก ไม้ไผ่ พื้นที่ทั้งหมด 166 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งอำเภอ นอกจากนี้ยังมี สัตว์ ประเภท ลิง ค่าง กุ้ง กวาง และกระทายป่า ของป่า ได้แก่ น้ำผึ้ง หวาย กัล้วยป่า หน่อไม้และเห็ด

แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติของอำเภอเชียงแสน ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึงต่าง ๆ มากมายที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำโขง แม่น้ำกก แม่น้ำรวก แม่น้ำคำ แม่น้ำจัน นอกจากนี้ยังมีลำห้วย หนองน้ำ อ่างเก็บน้ำ ฝ่าย ทานบ

แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ สามเหลี่ยมทองคำ ทะเลสาบเชียงแสน (หนองบงกาย)

แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรมและโบราณสถาน ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน พิพิธภัณฑสถานผ้าทอล้านนาเชียงแสน หอพิพิธนิทัศน์ (หอผีเสื้อ) วัดพระธาตุเจดีย์หลวง วัดป่าสัก วัดพระธาตุจอมกิตติ วัดพระธาตุผาเงา วัดดอยปู่เจ้า วัดพระธาตุสองพี่น้อง

แหล่งท่องเที่ยวด้านหัตถกรรมสินค้าและของที่ระลึก ได้แก่ เสีนตุง (กลุ่มทอตุ่งล้านนา)

อำเภอเชียงของ

อำเภอเชียงของ ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดเชียงรายในปีพุทธศักราช 2457 โดยแต่งตั้งพระยาจิตวงษ์รังษี เป็นนายอำเภอคนแรก อำเภอเชียงของมีภูมิประเทศเป็น ภูเขาทางตอนเหนือ ทางตะวันออกและทางตะวันตก โดยมีพื้นที่ราบลุ่มตรงกลางเป็นที่ราบเชิงเขา และที่ราบริมฝั่งแม่น้ำโขง แม่น้ำอิง มีป่าไม้และภูเขาสูงล้อมรอบมีความสูงจากระดับน้ำทะเล โดย เฉลี่ยประมาณ 1,000 ฟุต พื้นที่ อำเภอเชียงของมีพื้นที่ประมาณ 836.90 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 523,062.50 ไร่

การเดินทางไปอำเภอเชียงของสามารถไปได้หลายเส้นทาง ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 1020

ทางหลวงหมายเลข 1152 ทางหลวงหมายเลข 1174 ทางหลวงหมายเลข 1098 ทางหลวงหมายเลข 1173

ที่ตั้ง/อาณาเขต

ทิศเหนือติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้านเมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นอาณาเขต ทิศตะวันออกติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้านเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นอาณาเขต และติดต่อกับอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ทิศใต้ติดต่อกับตำบลยางฮ่อม อำเภอขุนตาล และตำบลแม่ต๋ำ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลแม่ต๋ำ อำเภอพญาเม็งราย ตำบลปงน้อย กิ่งอำเภอคอยหลวง และตำบลบ้านแซว ตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ประชากร

อำเภอเชียงของมีประชากรประมาณ 53,722 คน ประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ เช่น ชาวไทยพื้นเมือง ไทยลื้อ จีนฮ่อ และชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ม้ง เย้า ลานู (มูเซอ) ขมุ อีเก้อ เป็นต้น ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม และอื่น ๆ

อาชีพ ประชากรในอำเภอเชียงของส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม เพาะปลูกเป็นหลัก มีการปศุสัตว์เล็กน้อย อาชีพรับจ้างและทำธุรกิจเป็นส่วนน้อย อาหารที่ขึ้นชื่อคือ ไก่น้ำโขง (สำหรับน้ำจืด)

อำเภอเชียงของได้ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร บริเวณท่าเรือบัค หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง ตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม 2532 เพื่อทำการติดต่อค้าขาย ธุรกิจและการท่องเที่ยวกับทำด้านเมือง ห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว)

การปกครอง

อำเภอเชียงของแบ่งการปกครองออกเป็น 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียงเชียงของ ตำบลสถาน ตำบลศรีดอนชัย ตำบลบุญเรือง ตำบลศรีง ตำบลห้วยซ้อและตำบลริมโขง

สภาพภูมิประเทศ

อำเภอเชียงของเป็นอำเภอชายแดนตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดเชียงราย มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นอาณาเขตระยะทางยาวประมาณ 42 กิโลเมตร โดยมีทางหลวงหมายเลข 1020 (สายเทิง -

เชียงของ) เป็นเส้นทางคมนาคมหลัก รวมระยะทางจากอำเภอเมืองเชียงรายได้ถึงอำเภอเชียงของ 137 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานคร 950 กิโลเมตร สภาพภูมิอากาศของอำเภอเชียงของ ฤดูร้อน อากาศร้อน อุณหภูมิสูงสุด 38 องศาเซลเซียส มีฝนตกชุกเกือบตลอดปี ปริมาณน้ำฝน สูงสุดประมาณ 168 มิลลิเมตร และอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาว อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 5 องศาเซลเซียส

ทรัพยากรธรรมชาติ

อำเภอเชียงของมีพื้นที่ป่าไม้ ประมาณร้อยละ 61 ของพื้นที่ทั้งหมด มีพื้นที่ประมาณ 510 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 318,750 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้กระยาเลย

แร่ธาตุ มีการสำรวจพบแร่หลายชนิด เช่น ดินขาว หินสบู่ ฟลูออไรท์ และไพโรฟิลท์ เป็นต้น ซึ่งมีกระจายอยู่เกือบทุกหมู่บ้านในเขตตำบลบุญเรือง นอกจากนี้กรมทรัพยากรธรณีได้สำรวจพบแร่ทองคำในเขตท้องที่ตำบลห้วยซ้อ

แหล่งน้ำ

อำเภอเชียงของมีลำน้ำ แม่น้ำที่สำคัญ ได้แก่แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่กั้นอาณาเขตระหว่างประเทศไทย กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แม่น้ำอิง

แหล่งท่องเที่ยว

พิพิธภัณฑสถานน้ำโขง ท่าเรือบัวค จุดชมวิวห้วยทรายมาน ศูนย์สตรีทอผ้าบ้านศรีดอนชัย (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. (ออนไลน์) แหล่งที่มา <http://intranet.m-culture.go.th/chiangrai/amphur-muang.htm>. 2549)

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามและสัมภาษณ์

แบบสอบถาม

**เรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาจังหวัด
เชียงราย**

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะ 4 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นความร่วมมือกันของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โปรดแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เพื่อจะนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาจังหวัดเชียงรายต่อไป แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในการเลือกคำตอบหรือกรอกข้อความตามความเป็นจริง

1. เพศ   ชาย   หญิง
2. อายุ   15-24 ปี   25-34 ปี   35-44 ปี
                   45-54 ปี   55-64 ปี   65 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ   ค้าขาย   รับจ้าง   รับราชการ/พนักงานของรัฐ
                   เอกชน/รัฐวิสาหกิจ   อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
4. รายได้ต่อเดือน
           3,000-5,000 บาท   5,001-10,000บาท   10,001-15,000 บาท
           15,001-20,000 บาท   20,001 บาทขึ้นไป

5. ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ในเขต อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย
 อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ
 อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
6. ท่านทำงานอยู่ในเขต อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย
 อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ
7. ระดับการศึกษา
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปริญญาตรี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมือง

อุตสาหกรรม โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ท่านคิดว่าการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม หมายถึงข้อใด
 การท่องเที่ยวสนับสนุน/ส่งเสริมอุตสาหกรรม
 อุตสาหกรรมสนับสนุน/ส่งเสริมการท่องเที่ยว
 การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมต่างสนับสนุน/ส่งเสริมซึ่งกันและกัน
2. การพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม จังหวัดเชียงรายควรเตรียมความพร้อมเรื่องใด
 นโยบาย ได้แก่ การกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว อุตสาหกรรม เป็นต้น
 โครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ ได้แก่ การคมนาคม สาธารณูปโภค การสื่อสาร ฯลฯ
 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 การจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
3. การพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม เหมาะสมที่จะพัฒนาในอำเภอใดของจังหวัดเชียงรายมากที่สุด

- อำเภอเมือง   อำเภอเชียงของ   อำเภอแม่สาย

อำเภอเชียงแสน

4. รูปแบบการท่องเที่ยวใดบ้าง ที่ท่านคิดว่า**เหมาะสมที่สุด**กับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม (เลือกเพียง 1 ข้อ)

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ   การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม
 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์   การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

คำนิยาม

- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ
- การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวที่ชื่นชมและศึกษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีและวิถีชีวิตของท้องถิ่น เช่น การจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านวัฒนธรรม การจัดที่พักในชุมชน (Home stays)
- การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ การท่องเที่ยวตามสถานที่ทางประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน วัด พิพิธภัณฑสถาน ฯลฯ
- การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เช่น สวนผลไม้ สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ เป็นต้น
- การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การท่องเที่ยวที่ผสมผสานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับแหล่งอื่นๆ โดยมีกิจกรรมการรักษาสุขภาพเป็นหลัก เช่น การรับประทานอาหารมังสวิรัต ชีวจิต การฝึกสมาธิ โยคะ เป็นต้น

5. ท่านคิดว่าอุตสาหกรรมประเภทใด**เหมาะสมที่สุด**สำหรับจังหวัดเชียงรายในการเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม เลือกเพียง 1 ข้อ

- อุตสาหกรรมการเกษตร
 อุตสาหกรรมอาหาร
 อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม
 อุตสาหกรรมสิ่งทอ

- อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย
- อุตสาหกรรมเครื่องหนัง
- อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้
- อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน
- อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ
- อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์
- อุตสาหกรรมเคมี
- อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและผลิตภัณฑ์
- อุตสาหกรรมยาง
- อุตสาหกรรมพลาสติก
- อุตสาหกรรมอลูมิเนียม
- อุตสาหกรรมโลหะ
- อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ
- อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล
- อุตสาหกรรมไฟฟ้า
- อุตสาหกรรมขนส่ง
- อุตสาหกรรมอื่นๆ (โปรดระบุ) .....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่จะพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

เห็นด้วย เพราะ

.....

.....

.....

ไม่เห็นด้วย เพราะ

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าหน่วยงานใดบ้าง ในจังหวัดเชียงราย ที่ต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดการและพัฒนา
จังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

.....
.....
.....

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์

1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ (นาย นาง นางสาว) ..... นามสกุล .....

อายุ ..... ปี อาชีพ .....

ภูมิลำเนา..... สถานที่ทำงาน .....

.....

2. สถานที่สัมภาษณ์ ..... เวลา ..... น.

3. สถานการณ์ขณะสัมภาษณ์ .....

.....

4. ประเด็นการสัมภาษณ์

4.1 ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมือง
อุตสาหกรรม

.....

.....

4.2 ข้อดี / ข้อเสีย หรือผลจากการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับ
เมืองอุตสาหกรรม หรือเมืองท่องเที่ยวหรือเมืองอุตสาหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็น
อย่างไร

.....

.....

4.3 รูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับจังหวัดเชียงราย มีอะไรบ้างและเหมาะสม
อย่างไร

.....

.....

.....

4.4 อุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับจังหวัดเชียงราย มีอะไรบ้างและเหมาะสมอย่างไร

.....

.....

4.5 มีหน่วยงานใดบ้างที่ต้องเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม หรือเป็นเมืองท่องเที่ยว หรือเมืองอุตสาหกรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง

.....
.....

4.6 แนวทางที่จะพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้บรรลุเป้าหมายตามที่ท่านคิดไว้มีอะไรบ้าง

.....
.....

4.7 ท่านคิดว่าจังหวัดเชียงรายควรจะพัฒนาในเรื่องใดมากที่สุด

.....
.....

4.8 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....

ลงชื่อ .....ผู้สัมภาษณ์
(.....)

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรม

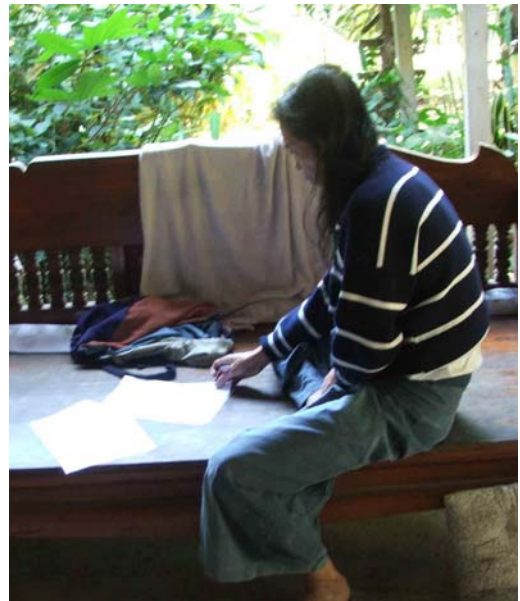
ภาพที่ 4 การประชุมเพื่อหาแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและระดมความคิดเห็น อภิปราย
แนวทางการพัฒนาจังหวัดเชียงราย

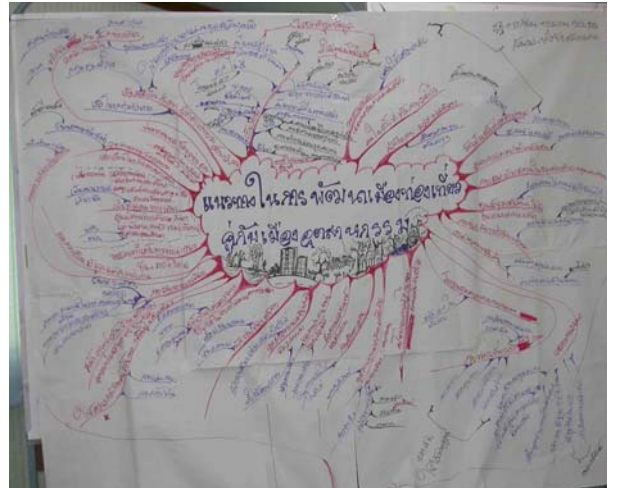

ภาพที่ 6 กลุ่มเป้าหมายตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ภาพที่ 7 การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 8 การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 9 การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 10 การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวก ง
แนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อการวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม :
กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บ/ตรวจสอบข้อมูล	แนวคิด ทฤษฎี
1. เพื่อศึกษาความเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กร ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม	1. ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม 2. รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดเชียงราย 3. อุตสาหกรรมที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดเชียงราย 4. การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมซึ่งกันและกัน	1. ศึกษาบริบทด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงราย 2. มติคณะรัฐมนตรีลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2546 ที่เห็นชอบให้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย	1. ประชาชนทั่วไปในจังหวัดเชียงราย 2. ผู้นำชุมชน องค์กรท้องถิ่น 3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม 4. เอกสารของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	1. ใช้แบบสอบถาม 2. พุดคุย/สังเกต 3. สัมภาษณ์เชิงลึก 4. เสนวนากลุ่ม 5. จัดเวทีเสวนา	1. แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจชายแดน 2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย 3. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551 4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 5. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บ/ตรวจสอบข้อมูล	แนวคิด ทฤษฎี
1. เพื่อศึกษาความเห็น (ต่อ)	หรือการท่องเที่ยว สนับสนุนอุตสาหกรรม หรืออุตสาหกรรม สนับสนุนการท่องเที่ยว		หรือสศช.และ มติของคณะ รัฐมนตรีเกี่ยวกับ การจัดตั้งเขต เศรษฐกิจชายแดน		
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนา ให้จังหวัดเชียงรายเป็น เมืองท่องเที่ยวคู่กับ เมืองอุตสาหกรรม	1. ผลทางด้านเศรษฐกิจ 2. ผลทางด้านสังคม 3. ผลทางด้านทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	บริบทของจังหวัด เชียงรายด้านเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	1. ประชาชนทั่วไปใน จังหวัดเชียงราย 2. ผู้นำชุมชน องค์กรท้องถิ่น 3. หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม 4. เอกสารเกี่ยวกับ บริบทของจังหวัด เชียงรายด้าน การท่องเที่ยว	1. ใช้แบบสอบถาม 2. พุดคุย/สังเกต 3. สัมภาษณ์เชิงลึก 4. เสนวนากลุ่ม 5. จัดเวทีเสวนา	1. แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจ พิเศษ 2. ยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดเชียงราย 3. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551 4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 5. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บ/ตรวจสอบข้อมูล	แนวคิด ทฤษฎี
2. เพื่อศึกษาผล... (ต่อ)			อุตสาหกรรม 5. เอกสารของ สำนักงานคณะ กรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ หรือสศช. และ มติของคณะ รัฐมนตรีเกี่ยวกับ การจัดตั้งเขต เศรษฐกิจชายแดน		
3. เพื่อศึกษาหาแนวทาง ที่เหมาะสมในการพัฒนา จังหวัดเชียงราย	1. นโยบายและแผน พัฒนาจังหวัด 2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ 3. โครงสร้างพื้นฐานของ จังหวัดเชียงรายที่ต้อง พัฒนาอย่างเร่งด่วน	1. ศักยภาพของจังหวัด เชียงรายด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 2. สภาพของจังหวัด เชียงรายด้าน	1. ประชาชนทั่วไปใน จังหวัดเชียงราย 2. ผู้นำชุมชน องค์กรท้องถิ่น 3. หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับ	1. ใช้แบบสอบถาม 2. พุดคุย/สังเกต 3. สัมภาษณ์เชิงลึก 4. เสนวนากลุ่ม 5. จัดเวทีเสวนา	1. แนวคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจ พิเศษ 2. ยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดเชียงราย 3. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551

วัตถุประสงค์	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	แหล่งข้อมูล	วิธีเก็บ/ตรวจสอบข้อมูล	แนวคิด ทฤษฎี
3. เพื่อศึกษาหาแนวทาง (ต่อ)		การท่องเที่ยวและ อุตสาหกรรม	การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม 4. เอกสารเกี่ยวกับ		4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 5. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
			บริบทของจังหวัด เชียงรายด้าน การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม 5. เอกสารของ สำนักงานคณะ กรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ หรือสศช. และ มติของคณะ รัฐมนตรีเกี่ยวกับ การจัดตั้งเขต เศรษฐกิจชายแดน		